

UiO • Det juridiske fakultet

Begjæring om gjenåpning forkastet

Straffeprosesslovens regler og Gjenopptakelseskommisjonens praksis

Kandidatnummer: 548

Leveringsfrist: 25. november 2013

Antall ord: 17 852

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Oppgavens tema og oppbygning.....	1
1.2	Metode	2
1.3	Rettskilder	3
1.3.1	Lover.....	3
1.3.2	Forarbeider.....	4
1.3.3	Praksis.....	5
1.4	Avgrensninger	5
	DEL I: REGLENE OM GJENÅPNING OG FORKASTING AV BEGJÆRINGER.....	7
2	OVERSIKT OG HENSYN.....	7
3	KORT OM GJENOPPTAKELSESKOMMISJONEN	8
4	VILKÅR FOR GJENÅPNING.....	8
4.1	Gjenstand for gjenåpning	8
4.2	De materielle vilkår for gjenåpning	10
4.2.1	Straffeprosessloven § 390.....	10
4.2.2	Straffeprosessloven § 391 nr. 1	11
4.2.3	Straffeprosessloven § 391 nr. 2	11
4.2.4	Straffeprosessloven § 391 nr. 3	13
4.2.5	Straffeprosessloven § 392.....	14
5	FORKASTING AV BEGJÆRING OM GJENÅPNING.....	16
5.1	De tre forkastingsgrunnlagene	16
5.1.1	Straffeprosessloven § 397 (3) 1. pkt. 1. alt.....	16
5.1.2	Straffeprosessloven § 397 (3) 1. pkt. 2. alt.....	17
5.1.3	Straffeprosessloven § 397 (3) 2. pkt.....	19
5.1.4	Grensen mellom forkastingsgrunnlagene og når saken «ikke tas til følge»	21
5.2	Krav til saksbehandlingen inntil eventuell forkasting.....	22

5.2.1	Veiledningsplikt	22
5.2.2	Rettshjelp	23
5.2.3	Ansvaret for sakens opplysning.....	23
5.2.4	Undersøkelser	25
5.2.5	Kontradiksjon	26
5.3	Personell kompetanse.....	28
5.4	Krav til begrunnelsen av forkastingsavgjørelser.....	28

**DEL II: GJENOPPTAKELSESKOMMISJONENS AVGJØRELSE. KJENNETEGN
VED DE FORKASTEDE SAKENE..... 31**

6 INNLEDNING..... 31

7 DOMFELTE..... 31

8 STRAFFESAKEN SOM BEGJÆRES GJENÅPNET 32

8.1 Gjerningstype .....

8.2 Idømt reaksjon .....

8.3 Behandlingen i domstolsapparatet .....

9 BEGJÆRINGEN 38

9.1 Tid fra rettskraftig dom til begjæring.....

9.2 Er rettsgrunnlag anført? .....

10 RETTSHJELP OG VEILEDNING..... 43

11 PÅTALEMYNDIGHETENS ROLLE 44

12 SAKSBEHANDLINGEN 46

12.1 Tid fra begjæringen mottas til avgjørelse foreligger.....

12.2 Beslutningstaker.....

12.3 Undersøkelser .....

13 FORKASTINGSAVGJØRELSEN 52

13.1 Forkastingsgrunnlag.....

13.2 Vurderte gjenåpningsvilkår.....

13.3	Begrunnelsene	58
14	OPPSUMMERING OG REFLEKSJONER	61
15	LITTERATURLISTE	63
15.1	Lover	63
15.2	Forskrifter	63
15.3	Forarbeider	64
15.4	Praksis	64
15.4.1	Høyesterett.....	64
15.4.2	Lagmannsretten	65
15.4.3	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	65
15.5	Juridisk litteratur	68
15.6	Rapporter.....	68
15.7	Øvrige kilder	69

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og oppbygning

I Gjenopptakelseskommisjonens levetid har 60 % av alle realitetsbehandlede begjæringer om gjenåpning blitt forkastet. I tillegg har flere begjæringer blitt forkastet uten realitetsbehandling.¹

Rettsgrunnlaget for å forkaste en gjenåpningsbegjæring er straffeprosessloven § 397 (3).² Bestemmelsens 1. og 2. pkt. angir bestemmelsens virkeområde:

«Gjelder begjæringen en avgjørelse som etter sin art ikke kan gjenåpnes, eller inneholder den ingen grunn som etter loven kan føre til gjenåpning, kan kommisjonen uten nærmere behandling forkaste begjæringen etter reglene om kjennelse. Det samme gjelder hvor begjæringen av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem.»

Oppgaven har to hovedmål. Det første er å fastlegge det nærmere innholdet av § 397 (3) og de øvrige regler som er relevante når en gjenåpningsbegjæring forkastes. Det andre er å identifisere kjennetegn og eventuelle mønstre ved saker som forkastes, og gjennom dette belyse hvordan noen av reglene praktiseres.

Oppgaven er todelt etter nevnte siktemål. Første del gir en rettsdogmatisk fremstilling av straffeprosesslovens relevante regler. Gjenåpningsinstituttet vil bli kort redegjort for, herunder reglenes hensyn og formål. Det gis deretter en overfladisk redegjørelse om Gjenopptakelseskommisjonen og vilkårene for gjenåpning av straffesaker. De tre forkastingsgrunnlagene i § 397 (3) er neste tema, herunder trekkes grensen mellom slutningene «forkastet» og «ikke tatt til følge». Deretter fremstilles plikter og rettigheter tilliggende domfelte og kommisjonen un-

---

¹ Gjenopptakelseskommisjonen (2012a) s. 6-7. Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker benevnes heretter «Gjenopptakelseskommisjonen» eller «kommisjonen». Tallet gjelder perioden 1.1.2004 – 31.12.2012, da 704 av 1523 innkomne begjæringer ble forkastet etter en realitetsvurdering.

² Lov av 22. mai 1981 nr. 25. Heretter menes straffeprosessloven der lov ikke angis foran paragraf.

der saksbehandlingen.³ Første del avsluttes med en beskrivelse av hvem som har beslutningskompetanse i forkastingssaker, og hvilke krav som stilles til begrunnelsen av avgjørelsene.

Oppgavens andre del kartlegger 72 saker kommisjonen forkastet i 2012, og har et rettsossologisk preg. Avgjørelsene vil bli statistisk presentert etter utvalgte kriterier. Der det er naturlig vil noen saker fremheves til illustrasjon. Kriteriene angjelder domfelte selv, straffedommen som ble begjært gjenåpnet og selve gjenåpningsbegjæringen. Deretter belyses temaene advokatbistand og kommisjonens veiledning, etterfulgt av en oversikt over påtalemyndighetens engasjement i de forkastede sakene. Til sist dreies fokus mot kommisjonen alene ved å undersøke visse særtrekk ved saksbehandlingen og forkastingsavgjørelsen.

1.2 Metode

I oppgavens første del danner ordlyden i de relevante bestemmelser utgangspunktet for fremstillingen. Loven sier imidlertid ikke alt, og ordlyden er i noen tilfeller uklar. Forarbeidende blir på flere punkter tillagt stor vekt ved utfylling av lovteksten og valg av tolkingsalternativ. Rettspraksis står ikke sentralt som rettskildefaktor av de grunner som nevnes i avsnitt 1.3.3.

Juridisk litteratur om gjenåpningsinstituttet har gitt noe veiledning. Det er her grunn til å nevne at teorien om oppgavens tema er sparsom. Det finnes ingen fremstillinger som konsentrerer seg utelukkende om reglene om forkasting, og det har aldri tidligere vært foretatt en kartlegging av forkastede saker.

Oppgavens andre del har de begjæringene om gjenåpning som Gjenopptakelseskommisjonen avgjorde i 2012 som eneste kilde. Årstallet er valgt for at fremstillingen skal bli så aktuell som mulig og for å ha et avgrenset sakstilfang. Når utvalgskriteriet er at sakene er *avgjort*, fremfor *mottatt* i 2012, vil avgjørelser fattet etter lengre saksbehandlingstid også fanges opp. Å analysere en årgang på denne måten gir ikke et fullstendig bilde, men et utsnitt av kommisjonens praksis. Det må herunder has i mente at beslutningstakerne vil være de samme i alle avgjørelsene. Dette gir den svakhet at eventuelle ulike tolkninger av reglene som kan ha farget kommisjonens praksis gjennom ulike perioder, ikke vil bli avdekket.

---

³ Den som begjærer gjenåpning benevnes som «domfelte», se avsnitt 7.

Kun de forkastningsavgjørelser som er publisert på Lovdata er analysert. Avgjørelsene er hentet ved å søke i basen for Gjenopptakelseskommisjonens avgjørelser.⁴ Det er søkt med søkeordene «2012*» i datofeltet og «forkast*» som emneord i sammendraget.⁵ Etter en utsiling av saker som ikke ble forkastet, sto det igjen 72 saker. I årsrapporten til Gjenopptakelseskommisjonen fra 2012 fremgår det at 95 saker ble forkastet i 2012. Det mangler altså 23 avgjørelser. Dessuten er 22 saker avsluttet men «ikke realitetsvurdert» – her inngår blant annet forkastede saker. Saksgruppen publiseres ikke, og vil ikke analyseres.⁶ Det antas imidlertid at de 72 tilgjengelig sakene gir et tilstrekkelig grunnlag for å gi en formålstjenlig fremstilling.

Oppgavens andre del må leses med to forbehold. For det første baserer statistikken seg utelukkende på avgjørelsens innhold, og fremstillingen er avhengig at opplysningene her er korrekte og fullstendige. For det andre kan visse opplysninger ha blitt oversett.

1.3 Rettskilder

1.3.1 Lover

Gjenåpningsinstituttet er regulert i sin helhet i straffeprosessloven kapittel 27, §§ 389 – 401. Bestemmelsene inneholder blant annet regler om Gjenopptakelseskommisjonens organisering og saksbehandling, herunder regler om hvilke virkemidler kommisjonen har til disposisjon. De materielle vilkår for gjenåpning finnes også her, samt krav til begjæringen.

Det bemerkes at Gjenopptakelseskommisjonen er et forvaltningsorgan og deres avgjørelser er forvaltningsvedtak.⁷ Forvaltningsloven kommer imidlertid ikke til anvendelse, jf. forvaltningsloven § 4 (1) bokstav b. Ettersom kommisjonen ikke er en domstol, ble det ved etableringen foreslått å gi en særskilt lov for virksomheten.⁸ Av samordningshensyn gikk imidlertid Justisdepartementet inn for å beholde gjenåpningsreglene i straffeprosessloven.⁹

---

⁴ Søket ble gjort 17.10.2013.

⁵ Alle sammendrag fra 2012 er skrevet av Gjenopptakelseskommisjonen selv og oppgir dato og resultat. Det antas derfor at alle relevante publiserte avgjørelser er kommet med.

⁶ Se avsnitt 13.1.

⁷ Bjerke (2011) s. 1322, Ot.prp.nr 70 (2000-2001) s. 47.

⁸ Høringsuttalelse gjengitt i Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 49.

⁹ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 49-50.

1.3.2 Forarbeider

Gjenopptakelseskommisjonen ble vedtatt opprettet ved lov 15. juni 2001 nr. 63. Forarbeidene til denne loven kan bidra til løsning av spørsmål som vedrører kommisjonens organisering og saksbehandling.¹⁰

Vilkårene for gjenåpning er stort sett materielt uendret siden vedtakelsen av straffeprosessloven, dermed er de opprinnelige forarbeidene relevante ved tolkingen av disse.¹¹ Det er imidlertid to unntak. Bokstav b i § 391 nr. 2 ble tatt inn som nytt grunnlag for gjenåpning ved innføring av kommisjonen.¹² Videre ble § 392 (2) endret i forbindelse med to-instansreformen.¹³ Forarbeidene til de respektive endringslover har således relevans ved fastleggingen av innholdet i disse bestemmelsene.¹⁴

Flere forarbeider er relevante ved tolking av § 397 (3). Ved etableringen av Gjenopptakelseskommisjonen ble forkastingsgrunnlaget skrevet om og flyttet.¹⁵ Selv om hovedbudskapet var det samme, innebar endringen enkelte materielle forskjeller. For det første hadde retten tidligere en *plikt* til å «straks [avsi] kjennelse om at begjæringen forkastes» når vilkårene var oppfylt.¹⁶ Denne plikten falt bort ved lovendringen, slik at kommisjonen etter nåværende rettstilstand «kan» forkaste begjæringen uten nærmere behandling. For det andre ble det inntatt tre rettslige grunnlag for forkasting. Før endringen var det to grunnlag, hvorav én ble beholdt uendret i den nye bestemmelsen.¹⁷ Det andre grunnlaget er imidlertid byttet ut med to nye.¹⁸ Videre fikk § 397 (3) nytt 4. pkt. i 2006 om begrunnelse av tvilløse forkastingsavgjørelser som tas etter bestemmelsens 1. pkt.¹⁹ Således kan forarbeidene både til den opprinnelige straf-

---

¹⁰ I oppgaven benyttes Ot.prp.nr.70 (2000-2001) og Innst.O.nr.114 (2000-2001).

¹¹ I oppgaven benyttes NUT 1969:3 og Innst.O.nr.37 (1980-1981).

¹² Se avsnitt 4.2.3.

¹³ Se avsnitt 4.2.5.

¹⁴ I oppgaven benyttes Ot.prp.nr.70 (2000-2001), Innst.O.nr.114 (2000-2001) og Ot.prp.nr.78 (1992-1993).

¹⁵ Tidligere hjemmel var § 396 (2), jf. Innst.O.nr.37 (1980-1981) s 83 sml. Lov av 15. juni 2001 nr. 63.

¹⁶ Straffeprosessloven før 1.1.2004, § 396 (2).

¹⁷ Se avsnitt 5.1.2.

¹⁸ Se avsnitt 5.1.1 og 5.1.3.

¹⁹ Ved Lov av 30. juni 2006 nr. 53. Se avsnitt 5.4.

feprosessloven og til de senere endringslover få betydning ved fastlegging av innholdet av § 397 (3).

1.3.3 Praksis

Gjenopptakelseskommisjonen forvalter selv bestemmelsene om gjenåpning. I oppgavens andre del vil kommisjonens praksis være den sentrale kilden.

Praksis fra domstolene forut for etableringen av kommisjonen er relevant ved tolkingen av gjenåpningsvilkårene som ikke senere er tilføyd eller endret. Rettspraksis fra tiden etter kommisjonens opprettelse har derimot beskjedne betydning. Dette henger sammen med at kommisjonens avgjørelser ikke kan ankes, med unntak av avgjørelser om vitneforklaring, jf. §§ 295 (3) 1. pkt. og 398a (2) 5. pkt.²⁰ Den som begjærer gjenåpning har derimot adgang til å reise sivilt ugyldighetssøksmål mot kommisjonen.²¹ Domstolenes kompetanse i slike saker er imidlertid begrenset, og det er få eksempler på at kommisjonens avgjørelser har blitt overprøvd.²²

1.4 Avgrensninger

Reglene som gjelder for begjæringer som tas under fullstendig behandling vil holdes utenfor i den grad de ikke er relevante ved forkasting. Adgangen til å overprøve kommisjonens avgjørelser vil av plasshensyn ikke bli redegjort for. Det samme gjelder fornærmede og etterlattes stilling i forbindelse med begjæringer om gjenåpning. Gjenåpningshjemmelen i § 393 vil ikke behandles, ettersom den bare gjelder når påtalemyndigheten begjærer gjenåpning. Alle de forkastede sakene var begjært gjenåpnet av domfelte, slik at en fremstilling av bestemmelsen blir overflødig.

Oppgavens andre del behandler ikke avgjørelser med utfallet «tatt til følge» eller «ikke tatt til følge», eller forkastingsavgjørelser fra andre år enn 2012, da dette faller utenfor oppgavens rammer. Det samme gjelder en analyse av kommisjonens tolking av gjenåpningsvilkårene i §§ 390-393. Opplysninger som trolig ikke var fullstendig nedfelt i avgjørelsene holdes også uten-

---

²⁰ Bjerke (2011) s. 1339.

²¹ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 47-48.

²² Kun ett eksempel funnet: Rt. 2010 s. 1170. For hvilke sider av avgjørelsen domstolen kan prøve, se Rt. 2012 s. 519 prem. 73-77.

for, for eksempel innholdet av veiledningen domfelte fikk. Dette gjelder også for hvorvidt pådømt straff var fullbyrdet når begjæring innkom, eventuelle tidligere domfellelser samt begjæringenes fullstendige begrunnelse, herunder arten og omfanget av eventuelt fremlagte bevis. En sammenligning av tallene som presenteres med tilsvarende tall for saker undergitt fullstendig behandling, har kun vært mulig der slike tall er funnet. Andre relevante trekk har ikke latt seg kartlegge på grunn av oppgavens tidsramme. Dette gjelder for eksempel hvorvidt domfelte har reist søksmål om kommisjonens avgjørelse, og resultatet av eventuelle søksmål. Tidsrammen umuliggjør også en dypere analyse av hvorfor sakene var så «åpenbare» at de ble forkastet, herunder en sammenligning av saker som ikke tas til følge.

Del I: Reglene om gjenåpning og forkasting av begjæringer

2 Oversikt og hensyn

Straffeprosessloven § 389 gir partene adgang til å begjære gjenåpning av en straffesak etter den er rettskraftig avgjort. Det kan begjæres gjenåpning både til gunst og skade for domfelte. Begjæringen behandles av Gjenopptakelseskommisjonen, som prøver om vilkårene for gjenåpning i §§ 390-393 er oppfylt.²³ Tas begjæringen til følge, vil saken få ny behandling i en domstol sideordnet domstolen som avsa den rettskraftige dommen, jf. § 400.

Straffeprosessloven § 397 (3) gir kommisjonen rett til å *forkaste* gjenåpningsbegjæringer «uten nærmere behandling». Å forkaste en begjæring innebærer at den avslås uten å undergis fullstendig behandling fordi det fremstår som klart, av tre alternative grunner, at domfelte ikke kan gis medhold.²⁴ Uttrykket «uten nærmere behandling» viser således til en foreløpig prøving av begjæringen som er mindre omstendelig enn ellers.²⁵

Gjenåpningsinstituttet er et ekstraordinært rettsmiddel hvis formål er å sikre riktige rettsavgjørelser. Forutsetningen er at domstolene hovedsakelig avsier riktige dommer, og at gjenåpning er en sikkerhetsventil som skal anvendes unntaksvis.²⁶

Forkastingsadgangen frigjør ressurser og bidrar til å realisere intensjonen om gjenåpning som et ikke-ordinært rettsmiddel. Stortingskomiteen uttalte således i forbindelse med kommisjons-etableringen at gjenåpningsinstituttet «ikke må oppfattes eller utvikle seg til å bli en ekstra ankeordning».²⁷ Kommer det likevel inn begjæringer som i det vesentlige fremstår som en anke, er det behov for å enkelt kunne avslå disse. En mindre grundig behandling av «begjæ-

---

²³ Jf. §§ 394 (1) jf. 399.

²⁴ Se avsnitt 5.1.1, 5.1.2 og 5.1.3.

²⁵ Se avsnitt 5.2.

²⁶ Andenæs (2009) s. 572.

²⁷ Innst.O.nr.114 (2000-2001) punkt 1.

ringer som åpenbart er ugrunnete eller lider av feil» skal videre fremme forsvarlig kapasitetsutnyttelse og ressursbruk.²⁸

3 Kort om Gjenopptakelseskommisjonen

Gjenopptakelseskommisjonen ble etablert 1. januar 2004.²⁹ Formålet med en kommisjon adskilt fra domstolsapparatet, er å sikre en uavhengig vurdering av gjenåpningsspørsmålet.³⁰

Kommisjonens avgjørelsesmandat omfatter alle begjæringer om gjenåpning av straffesaker avgjort ved rettskraftig dom.³¹ Saker som er avgjort ved forelegg fremsettes for tingretten, jf. § 261. Saksbehandlingen i kommisjonen er regulert i §§ 396–399. For øvrig kan organet ikke instrueres - kun Kongen i statsråd kan gi regler om kommisjonens arbeidsmåte, jf. § 395 (4). Den har fem faste medlemmer og tre varamedlemmer, hvorav henholdsvis tre og to må ha juridiske embetseksamen, jf. § 395 (1).

4 Vilkår for gjenåpning

4.1 Gjenstand for gjenåpning

Sivile saker kan ikke kreves gjenåpnet av kommisjonen. Dette fremgår av straffeprosessloven § 1, som gir reglene anvendelse i straffesaker.

Straffeprosessloven § 389 bestemmer hvilke straffesaker som kan gjenåpnes. Regelen setter grenser for hvem som kan begjære gjenåpning, jf. 1. pkt. Dette kan gjøres av den som er «part», det vil si domfelte eller påtalemyndigheten.³² I følge påtaleinstruksen § 27-4 er det

---

²⁸ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 37.

²⁹ Ved Lov av 15. juni 2001 nr. 63, i kraft 1. januar 2004, jf. forskrift av 21. november 2003 nr. 1359.

³⁰ Hov (2010) s. 996.

³¹ Se avsnitt 4.1.

³² Ot.prp.nr.70 (2000-01) s. 73.

riksadvokaten som avgjør begjæringsspørsmålet for påtalemyndigheten.³³ Fornærmede kan ikke begjære gjenåpning, og må i tilfelle anmode påtalemyndigheten om dette. Dersom domfelte er død, har kommisjonen kompetanse til å beslutte gjenåpning av eget tiltak, jf. § 394 (2).

Første ledd i § 389 sier videre at bare «sak som er avgjort med rettskraftig dom» kan gjenåpnes. Når en dom er rettskraftig utledes av § 50 - den må enten være vedtatt av partene eller den ordinære ankefristen må være utløpt. En høyesterettsdom kan således begjæres gjenåpnet umiddelbart, da rettskraftvirkningen inntreffer i det den avsies.³⁴ Det er ett unntak fra kravet om rettskraft. Selv om ikke ankefristen er utløpt, kan en lagmannsrettsdom begjæres gjenåpnet når dommen «omfatter bevisbedømmelsen under skyldsspørsmålet», jf. § 389 (1) 2. pkt. Bakgrunnen er at dette uansett ikke kan ankes inn for Høyesterett, jf. § 306 (2).³⁵

At begjæringen må gjelde gjenåpning av en rettskraftig dom, innebærer som regel at det er den sist avsagte dommen som må søkes gjenåpnet. Dersom denne domstolen ikke tok stilling til det domfelte angriper, er det dommen som avgjorde det aktuelle spørsmålet som skal begjæres gjenåpnet. Dersom domfelte er dømt for flere forhold behøver ikke hele dommen begjæres gjenåpnet, domfelte kan la begjæringen gjelde deler av domfellelsen.³⁶

Det er «dom» som kan gjenåpnes ifølge § 389. Ifølge § 401 kan imidlertid også kjennelser der en sak eller en anke over dom ble avvist, eller en beslutning om ankenektelse, gjenåpnes. I tilfelle kommer gjenåpningsreglene til anvendelse «så langt de passer». Reglene antas å passe godt også for disse typer avgjørelser.³⁷ Med andre ord kan de avgjørelser som tar stilling til sakens realitet begjæres gjenåpnet, mens avgjørelser av rent prosessledende art holdes utenfor.³⁸

---

³³ Forskrift 28. juni 1985 nr. 1679.

³⁴ Andenæs (2009) s. 450.

³⁵ Andenæs (2009) s. 574.

³⁶ Hov (2010) s. 983.

³⁷ Hov (2010) s. 984.

³⁸ Hov (2010) s. 982 og 985.

Videre har Gjenopptakelseskommisjonen kompetanse til å gjenåpne saker om inndragning og mortifikasjon når tvistelovens bestemmelser tillater det, jf. § 389 (4).

Er disse vilkår oppfylt, er det ingen frist for når begjæring kan fremsettes.³⁹ Det kan også begjæres gjenåpning av samme sak flere ganger.⁴⁰

4.2 De materielle vilkår for gjenåpning

4.2.1 Straffeprosessloven § 390

I henhold til § 390 (1) kan en avgjørelse kreves gjenåpnet til gunst eller skade for domfelte når «dommer eller et lagrettemedlem som har deltatt i behandlingen av saken, etter loven var utelukket fra dommerstillingen eller ugild».

Bestemmelsen rammer tilfeller der dommer, meddommer eller lagrettemedlem ikke oppfyller lovens krav til stillingen.⁴¹ Av relevante lovbestemmelser kan nevnes reglene i domstollovens kapittel 6 og straffeprosessloven § 276 (4). Imidlertid vil brudd på bestemmelsene her likevel bare føre til gjenåpning når det er «grunn til å anta at dette kan ha hatt betydning for avgjørelsen», jf. § 390 (1) i.f..

Annet ledd gjør unntak for tilfeller der domfelte «har eller kunne hatt gjort feilen gjeldende under saken». Begrensningen innebærer i praksis at § 390 kun gir gjenåpningshjemmel når forholdet var ukjent for domfelte under domstolsbehandlingen. Hvis så er tilfellet, kan domfelte anke dommen til tross for at den ordinære ankefristen er utløpt, da oversittelse av fristen ikke kan legges domfelte til last, jf. § 318.⁴² Domfelte kan dermed velge mellom anke og gjenåpning. Høyesterett har i denne forbindelse uttalt at «hovedregelen når dommen har blitt rettskraftig, [vil] være vurdering etter reglene om gjenåpning», og at anke kun er naturlig når

---

³⁹ Bjerke (2011) s. 1323.

⁴⁰ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 48.

⁴¹ Bjerke (2011) s. 1325.

⁴² Andenæs (2009) s. 575.

det har gått kort tid siden dommen ble rettskraftig.⁴³ Videre er gjenåpning praktisk når begjæringen gjelder en høyesterettsdom, som ikke kan ankes.⁴⁴

4.2.2 Straffeprosessloven § 391 nr. 1

En straffesak kan kreves gjenåpnet til gunst for domfelte når «dommer, lagrettemedlem, protokollfører, tjenestemann i politi eller påtalemyndighet, aktor, forsvarer, sakkyndig eller retts-tolk har gjort seg skyldig i straffbart forhold med hensyn til saken», jf. § 391 nr. 1. En beskyldning om at en forbrytelse eller forseelse er begått i tilknytning til saken ikke er nok, det må foreligge «klare holdepunkter», jf. Rt. 2001 s.1521 på s. 1537.

Videre gis det adgang til gjenåpning når «et vitne har gitt falsk forklaring». Det må her «foreligge en rimelig sannsynlighetsovervekt» for at et vitne «bevisst» har forklart seg uriktig, jf. Rt. 1995 s. 1372 og Rt. 2004 s. 449.

Endelig kan en sak gjenåpnes etter § 391 nr. 1 når «et dokument som er brukt under saken er falsk eller forfalsket». Hva som regnes som et forfalsket dokument angis i straffelovens §§ 179 flg.⁴⁵ Også her må det være sannsynlig at det er «fremlagt et bevisst falskt dokument», jf. GK-2010-39.

Straffeprosessloven § 391 nr. 1 gir bare grunnlag for gjenåpning når det ikke kan «utelukkes» at de nevnte grunner «har innvirket på dommen til skade for siktede». Det er lagt til grunn at dette er en lav terskel som ligger under vanlig sannsynlighetsovervekt.⁴⁶ En mulighet for at det straffbare forhold har påvirket resultatet er alt som skal til for å gjenåpne saken på dette grunnlag.⁴⁷

4.2.3 Straffeprosessloven § 391 nr. 2

Straffeprosessloven § 391 nr. 2 hjemler gjenåpning til gunst for domfelte når vedkommende har klaget inn avgjørelsen til en internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité og gitt

---

⁴³ Rt. 2009 s. 1681, gjengitt i Bjerke (2011) s. 1326.

⁴⁴ NUT 1969:3 s. 342.

⁴⁵ Bjerke (2011) s. 1327.

⁴⁶ Eskeland (2008) s. 31, Andenæs (2009) s. 575.

⁴⁷ Rettdata (2012).

medhold. Bestemmelsen gir således Norge mulighet til å bøte på konstaterte folkerettsbrudd. At det er avsagt avgjørelse i de internasjonale organ om et lignede saksforhold, hjemler ikke gjenåpning etter bestemmelsen.⁴⁸

I henhold til § 391 nr. 2 bokstav a, kan gjenåpning kreves dersom *avgjørelsen* er funnet i strid med Norges folkerettslige forpliktelser når «ny behandling må antas å burde føre til en annen avgjørelse».

Videre hjemler § 391 nr. 2 bokstav b gjenåpning når den internasjonale domstolen eller FNs menneskerettskomité har funnet at «saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen [er] i strid med en folkerettslig regel Norge er bundet av». Bestemmelsen ble tilføyd i 2004 blant annet fordi gjenåpning kan «fremstå som den mest naturlige og lojale måten å følge opp en fellende dom eller uttalelse på», og at gjenåpningsadgangen på grunnlag av folkerettstrid derfor burde utvides.⁴⁹ Saken skal gjenåpnes på dette grunnlag når det er «grunn til å anta at saksbehandlingsfeilen kan ha innvirket på avgjørelsens innhold». Meningen er å oppstille et mildere krav enn når selve avgjørelsen er funnet folkerettsstridig.⁵⁰ Videre må gjenåpning være «nødvendig for å bøte på den skade feilen har medført», jf. § 391 nr. 2 bokstav b i.f. I dette ligger blant annet at domfeltes interesse i saken må være aktuell.⁵¹ Dersom det ikke er mulig å bøte på skaden, eller dette allerede er gjort, vil ikke vilkåret være oppfylt.⁵²

Av internasjonale domstoler kan spesielt EMD⁵³ få betydning. Domstolen tolker EMK⁵⁴ dynamisk - hvilket medfører at konvensjonsbestemmelsene stadig blir tillagt nytt innhold.⁵⁵ Uttalelser fra andre organisasjoner eller komiteer enn FNs menneskerettskomité kan ikke føre til

---

⁴⁸ Bjerke (2011) s. 1328.

⁴⁹ Ot.prp.nr. 70 (2000-2001) s. 51. Tilføyd ved Lov 15. juni 2001 nr.63, i kraft ved Forskrift 21. november 2003 nr.1359 .

⁵⁰ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 55.

⁵¹ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 55.

⁵² Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 72.

⁵³ Den europeiske menneskerettsdomstolen.

⁵⁴ Den europeiske menneskerettighetskonvensjon.

⁵⁵ Bjerke (2011) s 1328. Norge er bundet av konvensjonen ifølge menneskerettsloven § 3, jf. § 2.

gjenåpning etter denne bestemmelsen, men kan i visse tilfeller fanges opp av gjenåpningshjemmelen i § 392 (2).⁵⁶

4.2.4 Straffeprosessloven § 391 nr. 3

I følge § 391 nr. 3 skal gjenåpning til gunst for domfelte skje når «det opplyses en ny omstendighet eller skaffes frem et nytt bevis». Det dreier seg om faktiske forhold som ikke tidligere har vært fremme for retten og «derfor ikke har kunnet påvirke utfallet», jf. Rt. 2005 s.1665 premiss 22.⁵⁷

Et nytt vitne kan være et nytt bevis. Det samme gjelder nye tekniske funn, eller nye sakkyndige tolkinger av «gamle» bevis.⁵⁸ Domfeltes egne tolkinger av bevis eller omstendigheter som tidligere har vært oppe for retten, faller imidlertid utenfor.⁵⁹ Det er ingen begrensninger av hvilke type omstendigheter som er relevante. For eksempel kan det lede til gjenåpning at domfelte er påvist utilregnelig når den straffbare handling ble begått, eller at han handlet i nødverge.⁶⁰

Omstendighetene og bevisene må videre «synes egnet til å føre til frifinnelse eller avvisning eller til anvendelse av en mildere strafferegel eller en vesentlig mildere rettsfølge». Det kreves en «rimelig mulighet» for at saken får et av disse utfall i en ny domstolsomgang, sannsynlighetsovervekt er ikke nødvendig.⁶¹ En vurdering av alle bevis sett i sammenheng er avgjørende, jf. Høyesteretts uttalelse i Rt. 2005 s.1665: «Det er først når frifinnelse mv. etter en slik samlet bevisbedømmelse fremstår som en rimelig mulighet at de nye forhold gir grunnlag for gjenopptagelse etter bestemmelsen.»⁶² Bestemmelsen skal således ikke forstås slik at gjenåpning må tillates når det ikke kan utelukkes at omstendighetene kunne ha medført et annet resultat.⁶³ Dersom domfelte er dømt for flere forhold og de nye opplysningene bare kan føre til

---

⁵⁶ Andenæs (2009) s 576 viser til Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s 58. Dessuten Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 72.

⁵⁷ Eskeland (2008) s. 27.

⁵⁸ Eskeland (2008) s. 27 viser til Rt. 1994 s. 1149. Andenæs (2009) s. 577.

⁵⁹ Eskeland (2008) s. 27.

⁶⁰ Andenæs (2009) s. 577.

⁶¹ Eskeland (2008) s. 28, som gjengir Rt. 1994 s. 1149 på side 1157. Andenæs (2009) s. 578.

⁶² Premiss 21.

⁶³ Rt. 2000 s. 2142 på s. 2148.

en endring av én av de pådømte forhold, er det adgang til gjenåpning for denne del. Hvorvidt opplysningen kan påvirke resultatet, må vurderes i forhold til delen av domsslutningen begjæringen gjelder.⁶⁴

Ifølge § 391 nr. 3 2. pkt. «kan det ikke påberopes nye opplysninger eller bevis som vedkommende burde ha gjort gjeldende på et tidligere tidspunkt». Dette gjelder imidlertid bare når domfelte «ikke er idømt frihetsstraff, overføring til tvunget psykisk helsevern [...], tvungen omsorg [...] eller rettighetstap». Dette er tilfelle i de alle fleste saker, så hovedregelen blir derfor det motsatte – dersom domfelte visste om omstendighetene eller bevisene tidligere og kunne hatt gjort dette kjent for retten, er ikke dette til hinder for gjenåpning etter § 391 nr. 3.⁶⁵

4.2.5 Straffeprosessloven § 392

Straffeprosessloven § 392 (1) sier at gjenåpning «kan [...] besluttet når Høyesterett har fraveket en lovtolking som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på». Det kreves at den endrede lovtolkingen ville ha ført til et mildere resultat dersom den var blitt lagt til grunn i domfeltes straffesak, ettersom det kun er gjenåpning «til gunst for siktede» som kan kreves etter bestemmelsen. Det er uttalelser om den generelle tolkingen av lovens forståelse som må ha endret seg, endringer i Høyesteretts konkrete anvendelse av regelen er ikke omfattet av § 392 (1).⁶⁶

Finner kommisjonen at vilkårene er oppfylt, skal kommisjonen avgjøre gjenåpningsspørsmålet ut fra en skjønnsmessig vurdering av «om det er tilstrekkelig grunn til å innrømme gjenopptakelse». Det utslagsgivende i vurderingen er «om det etter omstendighetene ville være støtende om dommen ble stående uendret».⁶⁷ For eksempel ga Høyesterett ikke medhold i en begjæring om gjenåpning i Rt. 2003 s. 359. I denne saken ble gjenåpning krevet på grunnlag av at Høyesterett året før hadde avsagt dom om forbud mot både straff og tilleggsskatt, da dette ville være dobbeltstraff i strid med EMK TP7 art. 4.⁶⁸ Begjæringen gjaldt en dom om

---

⁶⁴ Andenæs (2009) s. 578.

⁶⁵ Se avsnitt 8.2

⁶⁶ Bjerke (2011) s. 1332.

⁶⁷ NUT 1969:3 s. 343.

⁶⁸ Rt. 2002 s. 557.

nettopp slik dobbeltstraff, avsagt før sistnevnte høyesterettsdom. I den skjønnsmessige vurderingen la Høyesterett stor vekt på hensyn som talte mot gjenåpning.⁶⁹

Ifølge § 392 (2) kan en sak gjenåpnes «når særlige forhold gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny». Regelen er ment som en «ytterste sikkerhetsventil».⁷⁰ Også her «kan» gjenåpning besluttes, slik at der vilkårene er oppfylt beror gjenåpningsspørsmålet på en konkret skjønnsmessig vurdering.

For det første må det foreligge «særlige forhold». Dette kan for eksempel være «arten og kvaliteten av de bevis [] som ligger til grunn for dommen».⁷¹ Forholdene trenger ikke være nye, det kan tenkes at «en ny analyse av bevisskjeden [] får dommen til å fremstå i et tvilsomt lys».⁷² Saksbehandlingsfeil kan også utgjøre et særlig forhold, så lenge forholdene kan rokke ved avgjørelsen av skyldspørsmålet.⁷³ For det andre må de særlige forholdene gjøre det «tvilsomt at dommen er riktig». Når det gjelder graden av tvilsomhet, kan det ses hen til hvorvidt «saken alt i alt stiller seg slik at det [] bør skje en ny prøvelse for at man skal føle seg overbevist om at ingen urett er skjedd». ⁷⁴ Tidligere hadde bestemmelsen ordet «meget» før «tvilsomt».⁷⁵ Dette ble endret ved toinstans-reformen, men det fremkommer i forarbeidene til endringsloven at «bestemmelsen [fortsatt] skal praktiseres med varsomhet».⁷⁶ Poenget var likevel å «myke opp» rettstilstanden i tråd med prinsippet om at det er bedre at én skyldig går fri enn at én uskyldig fengsles.⁷⁷ Det siste vilkåret krever at det foreligger «tungtveiende hensyn», hvilket hever terskelen for gjenåpning ytterligere. Loven gir ikke nærmere veiledning om forståelsen av begrepet. Et hensyn som Høyesterett har vektlagt, er hvorvidt retten har ivaretatt prinsippet om at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode.⁷⁸

---

⁶⁹ Gjengitt i Bjerke (2011) s. 1332.

⁷⁰ Bjerke (2011) s. 1334.

⁷¹ Rt. 1995 s. 165 på s. 167.

⁷² NUT 1969:3 s. 343.

⁷³ Bjerke (2011) s. 1334.

⁷⁴ NUT 1969:3 s. 344.

⁷⁵ Innst.O.nr.37 (1980-1981) s. 83.

⁷⁶ Ot.prp.nr.78 (1992-1993) s. 93.

⁷⁷ Ot.prp.nr.78 (1992-1993) s. 93 og 63.

⁷⁸ Bjerke (2011) s. 1334.

5 Forkasting av begjæring om gjenåpning

Finner kommisjonen grunnlag for å forkaste begjæringen, kan dette gjøres «uten nærmere behandling», jf. § 397 (3). I avsnitt 5.1 under vil forkastingsgrunnlagene gjennomgås. I avsnitt 5.2 skal det ses nærmere på hva det innebærer at forkasting «kan» skje «uten nærmere behandling». Første del avsluttes deretter med to avsnitt om *hvem* som kan fatte forkastingsavgjørelser (avsnitt 5.3), og hvordan disse skal begrunnes (avsnitt 5.4).

5.1 De tre forkastingsgrunnlagene

5.1.1 Straffeprosessloven § 397 (3) 1. pkt. 1. alt

En begjæring om gjenåpning kan forkastes hvis den gjelder «en avgjørelse som etter sin art ikke kan gjenåpnes», jf. § 397 (3) 1. pkt. 1. alt.

Etter en naturlig språklig fortolking kommer bestemmelsen til anvendelse når begjæringen angår en sak kommisjonen ikke har mandat til å gjenåpne, for eksempel kan § 389 utgjøre et hinder.⁷⁹ Gruppen omfatter således prosessledende avgjørelser eller saker som ikke kom til domstolene fordi de ble henlagt eller oppgjort ved forelegg. Videre ligger begjæringer om gjenåpning av forvaltningsvedtak utenfor kommisjonens mandat. Dommer som enda ikke er rettskraftige kan ikke gjenåpnes, da disse som hovedregel skal ankes i stedet.

Innenfor ordlyden i § 397 (3) 1. pkt. 1. alt. faller også begjæring om gjenåpning av utenlandske og sivile dommer.

Er begjæringen beheftet med formelle feil av denne art, er det åpenbart at den ikke oppfyller lovens krav. Slike feil kan ikke rettes, og det er ikke nødvendig å undersøke saken nærmere. Kommisjonen kan forkaste begjæringen uten å bruke tid og ressurser på avgjørelsen.

Etter bestemmelsens ordlyd er det kun den aktuelle *avgjørelsens* art som kan lede til forkasting. Begjæringen kan lide av andre formelle og uavhjelpelige feil – disse fanges imidlertid

---

⁷⁹ Se avsnitt 4.1.

opp av det andre alternativet i § 397 (3) 1. pkt., og i alle tilfeller av 2. pkt., se avsnitt 5.1.2 og 5.1.3.

5.1.2 Straffeprosessloven § 397 (3) 1. pkt. 2. alt

Dersom begjæringen ikke inneholder noen «grunn som etter loven kan føre til gjenåpning», kan kommisjonen forkaste den etter § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. Begjæringens *innhold* er således relevant her.

Ordlyden kan tolkes på to måter. For det første kan «grunn» forstås som en isolert påstand om at vilkårene for gjenåpning er oppfylt. Legges en slik forståelse til grunn, er det irrelevant om begjæringen beskriver de faktiske forhold. En anførsel om at for eksempel § 390 taler for gjenåpning fordi vilkårene der er oppfylt, vil da være tilstrekkelig som «grunn som etter loven kan føre til gjenåpning», og kommisjonen kan i tilfelle ikke forkaste begjæringen med hjemmel i § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. Og motsatt, dersom begjæringen ikke angir noen gjenåpningshjemmel, kan den forkastes.

For det andre kan «grunn» tolkes som de faktiske forhold begjæringen beskriver. Domfelte sier for eksempel at et nytt vitne kan bekrefte at han er uskyldig fordi vedkommende så noen andre begå den straffbare handlingen domfelte er dømt for. Angivelse av et faktum utgjør da en «grunn» i bestemmelsens forstand uten hensyn til om en gjenåpningshjemmel nevnes. Kommisjonen kan da forkaste begjæringen dersom den ikke viser til faktiske forhold. Det samme gjelder når de oppgitte fakta ikke kan subsumeres under gjenåpningshjemmel – begjæringen er for eksempel grunnlagt med nylig oppståtte helseplager.

I valget mellom tolkingsalternativene kan det ses hen til forarbeidene og bestemmelsens forhistorie. Det aktuelle forkastingsgrunnlaget ble videreført fra straffeprosesslovens § 396 slik den lød før lovendringen 1. januar 2004. I forarbeidene til denne bestemmelsen vises det til straffeprosessloven av 1887, da forkastingsgrunnlaget skulle svare til tidligere rettstilstand.⁸⁰

I straffeprosessloven 1887 § 417 (1) og (2) heter det: «I Begjæringen maa Gjenoptagelsens Grund [...] angives. Er [...] den angivne Grund ikke hjemlet i Loven [...] forkastes Begjæ-

---

⁸⁰ NUT 1969:3 s. 346, merknaden til § 376.

ringen». Ordlyden trekker hen mot at «grunn» her betyr faktisk, og ikke rettslig, grunn. Den peker på at begjæringen forkastes dersom den oppgitte grunnen mangler hjemmel. I denne konteksten er det mest nærliggende at det bare er faktiske forhold som kan mangle lovhjemmel, og den logiske slutningen blir dermed at «grund» skal forstås som en beskrivelse av fakta.

Etter dette er det klart at der begjæringen utelater en beskrivelse av faktiske omstendigheter eller når kommisjonen ikke kan gi §§ 390-393 anvendelse på faktumet, kan begjæringen forkastes etter straffeprosessloven § 397 (3) 1. pkt. 2. alt.

Det kan fremkomme klart av begjæringen at den ikke inneholder noen gjenåpningsgrunn. Det er her grunn til å nevne kommisjonens veiledningsplikt overfor domfelte.⁸¹ Opplysninger som fremkommer i veiledningssamtaler kan gi grunn til å undersøke om en eller flere av gjenåpningsgrunnene i §§ 390-393 likevel er oppfylt.

Forarbeidene sier at kommisjonens adgang til å forkaste saken består selv om undersøkelser gjennomføres.⁸² Inneholder begjæringen ingen grunn som kan føre til gjenåpning, og ingen grunner oppspores ved slike undersøkelser, kan kommisjonen således fortsatt forkaste saken etter § 397 (3) 1. pkt. 2. alt.

Undertiden kan begjæringen inneholde en grunn som kan føre til gjenåpning, men undersøkelser viser at grunnen ikke er holdbar, eller kommisjonens skjønnsmessige vurderinger tilsier at saken ikke skal gjenåpnes. Det kan stilles spørsmål om kommisjonen i slike tilfeller alltid er avskåret fra å forkaste begjæringen etter § 397 (3) 1. pkt. 2. alt.

Der en gjennomgang av begjæringen med eventuelle vedlegg viser at begjæringen kan inneholde gjenåpningsgrunner, kan den ikke forkastes etter § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. Dette gjelder selv om ytterligere innhentet materiale viser at de påberopte grunner ikke holder. Et tenkt eksempel er en begjæring som sier at en dommerfullmektig pådømte saken selv om strafferammen var over 6 års fengsel, i strid med § 276 (4). Påstandene i begjæringen er at dommerfull-

---

⁸¹ Se avsnitt 5.2.1.

⁸² Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 74.

mektigen er «ugild», og at dette må ha hatt betydning for avgjørelsen, jf. § 390. Kommisjonen innhenter dommen og finner at dette ikke stemmer. Man er da utenfor ordlyden i § 397 (3) 1. pkt. 2. alt, ettersom *begjæringens* innhold kan subsumeres under § 390. Rett forkastingsgrunnlag blir da § 397 (3) 2. pkt., se avsnitt 5.1.3.

Det samme gjelder der begjæringen inneholder grunner som «kan» føre til gjenåpning, men gjenåpningsspørsmålet beror på en skjønnsmessig vurdering som tilsier at gjenåpning ikke skal tillates. Dette gjelder for eksempel der det er påberopt «særlige forhold» som kan henføres under § 392 (2). Regelen sier imidlertid at gjenåpning på dette grunnlag «kan [...] besluttes», og viser således til en skjønnsmessig vurdering. Der vurderingen tilsier at gjenåpning ikke skal skje, er det er mest nærliggende å tolke ordlyden slik at forkasting da ikke kan hjemles i § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. – selv når vurderingen baseres utelukkende på faktum i begjæringen og eventuelle vedlegg. Denne tolkingen er også hensiktsmessig fordi forkasting etter § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. krever meget sparsom begrunnelse, og domfelte kan ha behov for en fylldigere begrunnelse der relevante grunner er påberopt.⁸³

5.1.3 Straffeprosessloven § 397 (3) 2. pkt.

Ifølge § 397 (3) 2. pkt. kan en begjæring om gjenåpning forkastes dersom «begjæringen av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem».

Ordlyden «av andre grunner» innebærer at 2. pkt. kommer til anvendelse når begjæringen ikke kan forkastes etter 1. pkt. – regelen blir dermed en «sekkebestemmelse». Den omfatter således etter sin ordlyd andre formelle feil enn feil ved avgjørelsens art, for eksempel begjæringer fremsatt av en annen enn partene i strid med § 389. Det kan også hefte andre feil ved begjæringen, den inneholder for eksempel ikke alt som kreves etter § 394 (1) 2. pkt.⁸⁴ Dessuten omfatter bestemmelsen tilfeller der begjæringen inneholder en lovlig gjenåpningsgrunn, men ytterligere undersøkelser eller kommisjonens vurderinger tilsier at saken ikke fører frem.

---

⁸³ Se avsnitt 5.4.

⁸⁴ Kommisjonens veiledningsplikt vil imidlertid kunne avhjelpe slike feil, se avsnitt **Feil! Fant ikke referansekilden..**

Videre krever bestemmelsen at det er «åpenbart» at saken ikke kan gjenåpnes. De tilgjengelige forarbeider gir ingen eksempler på «åpenbare» saker, ei heller gis det anvisning på hva som ligger i ordet. I tråd med tanken om kommisjonens selvstendighet antas det at dersom den selv vurderer saken som innlysende, har den adgang til å forkaste begjæringen.

Når det gjelder formelle feil, vil dette alltid være «åpenbart». Det samme kan gjelde der innhentede opplysninger viser at domfeltes påstander ikke er holdbare. Der kommisjonens skjønnsutøvelse er avgjørende, er det imidlertid større behov for å definere hva det betyr at saken «åpenbart» må forkastes.

Forarbeidene til den senere tilføyde begrunnelsesregelen i § 397 (3) i.f. sier noe om forståelsen av 2. pkt. Her uttales at forkastingshjemmelen her kommer til anvendelse der kommisjonen har foretatt en «reell vurdering» av om gjenåpning skal tillates, og videre kan det forkastes på dette grunnlag selv om loven tillater gjenåpning.⁸⁵ Forfatterne må her ha hatt for øye de sakene der kommisjonens skjønnsutøvelse er utslagsgivende. Det må nevnes at uttalelsene kom i en sammenheng der grensen mellom 1. og 2. pkt. skulle trekkes, slik at fokus var å kontrastere disse.

Utsagnet tyder på at bestemmelsen er forutsatt anvendt selv når utfallet ikke ligger så «i dagen» at kommisjonen kan nøye seg med en overfladisk behandling. Dette reiser spørsmål om hvor skillelinjen går mellom slutningene «forkastet etter § 397 (3) 2. pkt» og «ikke tatt til følge». Begge kan innebære en reell vurdering av saken i tilfeller der loven ikke direkte hindrer gjenåpning. Utgangspunktet for anvendelse av § 397 (3) 2. pkt. er at avgjørelsene må være «åpenbare». Ordet er den eneste rettesnoren i dette spørsmålet, og det antas derfor at graden av tvil må være større når begjæringen «ikke tas til følge» enn når den forkastes.

---

⁸⁵ Ot.prp.nr.54 (2005-2006) s. 13.

5.1.4 Grensen mellom forkastingsgrunnlagene og når saken «ikke tas til følge»

Etter gjennomgangen som nå er foretatt, kan anvendelsesområdet til de ulike forkastingsgrunnlag og grensen mot saker som ikke tas til følge, oppsummeres slik:

	§ 397 (3) 1.pkt. 1.alt.	§ 397 (3) 1.pkt. 2.alt.	§ 397 (3) 2. pkt.	«Ikke tatt til følge»
Avgjørelsen kan etter sin art ikke gjenåpnes.				
Begjæringen inneholder ingen grunner, eller grunnene er irrelevante.				
Begjæringen inneholder ingen relevante grunner, og undersøkelser avdekker heller ingen slike.				
Begjæringen inneholder relevante grunner, men undersøkelser viser at disse åpenbart er uholdbare.				
Begjæringen (og evt. innhentede opplysninger) inneholder relevante grunner, men vurderinger tilsier at saken åpenbart ikke gjenåpnes.				
Begjæringen inneholder relevante grunner. Undersøkelser viser grunnene er uholdbare, men dette er ikke åpenbart.				
Begjæringen (og evt. innhentede opplysninger) inneholder relevante grunner. Vurderinger tilsier at saken ikke gjenåpnes, men dette er ikke åpenbart.				

5.2 Krav til saksbehandlingen inntil eventuell forkasting

Etter § 397 (3) kan begjæringer forkastes «uten nærmere behandling» når vilkårene fremstilt over er oppfylt. Det stilles imidlertid noen minimumskrav til saksbehandlingen, og dersom kommisjonen finner grunn til det, kan begjæringen behandles nærmere uten at adgangen til å senere forkaste den er avskåret.⁸⁶ Reglene som gjelder ved denne foreløpige prøvingen, vil bli beskrevet under.

5.2.1 Veiledningsplikt

I følge § 397 (1) har kommisjonen «plikt til å veilede den som begjærer gjenåpning, slik at han eller hun kan vareta sitt tarv best mulig». Veiledningsplikten er mer vidtrekkende enn domstolenes veiledningsplikt, og ifølge § 397 (1) 2. pkt. skal kommisjonen «av eget tiltak» vurdere behovet for veiledning fra sak til sak. Det gis en så omfattende veiledning som anses nødvendig, i denne vurderingen kan det ses hen til dommens alvorlighetsgrad og hvorvidt domfelte får annen veiledning, herunder bistand av advokat. Etter forholdene skal det veiledes om både prosessuelle og materielle forhold.⁸⁷

Veiledningsplikten trer inn i det kommisjonen mottar en begjæring – det er behovet for veiledning som er avgjørende. For begjæringer med forkastingspotensial, kan behovet for veiledning variere etter hvilket forkastingsgrunnlag som er aktuelt. Gjelder begjæringen en avgjørelse som etter sin art ikke kan gjenåpnes, vil det være behov for veiledning om hva som er rett instans å henvende seg til for den type sak. Inneholder begjæringen ingen lovlig gjenåpningsgrunn, vil veiledning om *hva* som kan føre til gjenåpning gi domfelte anledning til legge frem relevante fakta. Det samme gjelder ved forkasting etter § 397 (3) 2. pkt. Dersom begjæringen er tynn, den inneholder for eksempel ikke tilstrekkelig «bevis av betydning for saken» etter § 394 (1) i.f., eller er mangelfull på andre områder, skal domfelte gis mulighet til å sørge for dette før den forkastes.⁸⁸ Veiledning om hva som kreves, er av betydning i denne forbindelse.

---

⁸⁶ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 74.

⁸⁷ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 74.

⁸⁸ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 73.

5.2.2 Rettshjelp

Etter § 397 (2) kan kommisjonen «oppnevne offentlig forsvarer for siktede når særlig grunner tilsier det». Behovet for forsvarer for domfelte vil ikke gjøre seg like sterkt gjeldende i gjenåpningssaker sammenlignet med saker for domstolene, på grunn av kommisjonens selvstendige veilednings- og opplysningsplikt.⁸⁹ Forsvarer oppnevnes derfor kun når «særlige grunner» taler for det, for eksempel i spesielt kompliserte tilfeller eller i saker som gjelder de alvorligste forbrytelsene.⁹⁰

5.2.3 Ansvar for sakens opplysning

Etter § 398 (1) skal kommisjonen «av eget tiltak sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før den avgjør om begjæringen skal tas til følge». Partene har således ikke hovedansvaret for å opplyse saken. Kommisjonen vurderer selv ut fra de konkrete omstendigheter om det er grunn til å innhente flere opplysninger enn dem som fremgår av begjæringen, og kan foreta de undersøkelser den mener er påkrevd.⁹¹

Ansvar for sakens opplysning favner videre enn domstolens lignende plikt etter § 294. Kommisjonens oppgave er således ikke bare å ta stilling til begjæringer den mottar, men også å «utrede rettslige og faktisk spørsmål» slik at den har et godt grunnlag for å treffe sin avgjørelse.⁹² Vurderingstemaet er hvorvidt saken anses tilstrekkelig opplyst for å fatte avgjørelse. Innen dette skjønnet er det rom for å ta praktiske og økonomiske hensyn, samt å prioritere ut fra sakens alvorlighetsgrad.⁹³

Det kan drøftes hvor langt ansvaret for sakens opplysning rekker når en begjæring ligger an til å bli forkastet. Avgjørelse om å forkaste en begjæring etter § 397 (3) kan tas «uten nærmere behandling». Lovteksten plasserer § 398 *etter* forkastingsbestemmelsen. Straffeprosesslovens kommentarutgave sier at § 398 «gir regler om behandlingen av begjæringer om gjenåpning som ikke forkastes etter § 397 tredje ledd».⁹⁴ Disse momenter kan tyde på at ansvaret for sa-

---

⁸⁹ Se avsnitt **Feil! Fant ikke referansekilden.** og 5.2.3.

⁹⁰ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 74.

⁹¹ Bjerke (2011) s. 1345-1346. Se avsnitt 5.2.4.

⁹² Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 34.

⁹³ Bjerke (2011) s. 1345-1346.

⁹⁴ Bjerke (2011) s. 1345.

kens opplysning slår inn først når saken tas under fullstendig behandling og forkasting ikke lenger er et alternativ.

Forarbeidene og formålet med § 398 kan imidlertid tyde på at kommisjonen også har hovedansvaret for sakens opplysning under den foreløpige prøvingen, slik at plikten trer inn ved behov. Ot.prp.nr.70 (2000-2001) sier i merknad til § 397 (2) (som gjelder også før det er avgjort om saken tas under fullstendig behandling) at «kommisjonen har plikt til å gi den siktede rettledning og til selv å aktivt opplyse saken så godt som mulig». Dette harmonerer best med at ansvaret for sakens opplysning gjelder på alle stadier av saksgangen. Bakgrunnen for § 398 taler også for at regelen får anvendelse ved den foreløpige prøvingen. Før etableringen av kommisjonen var det fryktet at tilliten til et separat gjenåpningsorgan ville bli lav hvis en stor andel av kravene ble forkastet eller ikke tatt til følge.⁹⁵ Viktigheten av materielt riktige avgjørelser ble derfor trukket spesielt frem, og kommisjonen ble pålagt undersøkelses- og opplysningsplikt for å sikre et fullstendig avgjørelsesgrunnlag.⁹⁶

Et annet moment er ordet «kan» i § 397. Ordet viser til at kommisjonen står fritt til å unnlate å straks forkaste en begjæring selv om vilkårene for dette er oppfylt. Når et forkastingsgrunnlag foreligger, betyr dette at begjæringen umiddelbart kan forkastes, eller den kan forkastes etter en nærmere undersøkelse. Forarbeidene sier i den forbindelse at beslutning «om å forkaste begjæringen etter en foreløpig prøving [...] ikke kan treffes før kommisjonen om nødvendig har innhentet supplerende opplysninger».⁹⁷

Der det antas at ytterligere opplysninger kan stille en begjæring om gjenåpning som ligger an til forkasting i et annet lys, legges det således til grunn at kommisjonen skal forsøke å skaffe til veie opplysningene. Plikten i § 398 antas derfor å gjelde generelt også under den foreløpige prøvingen.

En annen ting er at plikten til å innhente opplysninger uansett ikke strekker seg lenger enn hva som er nødvendig. Der det er opplagt ut fra begjæringen og eventuell veiledningssamtale at

---

⁹⁵ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 11.

⁹⁶ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 27.

⁹⁷ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 37-38.

saken ikke har noe for seg, behøver den ikke belyses ytterligere hvis dette anses meningsløst. Begjæringen kan da forkastes «uten nærmere behandling» i tråd med ordlyden i § 397 (3). At kommisjonen ikke tar aktive skritt for å opplyse saken i slike situasjoner, er således ikke noe brudd på § 398.

5.2.4 Undersøkelser

Etter § 398 (1) i.f. kan opplysninger innhentes slik kommisjonen «anser hensiktsmessig, jf. §§ 398a og 398b». Bestemmelsene det vises til lister opp en rekke virkemidler som kan benyttes. I tillegg gir § 398 (1) i.f. hjemmel til å foreta muntlige høringer. På bakgrunn av forarbeidsuttalelsene gjengitt ovenfor anses det klart at alle virkemidlene kan benyttes under den foreløpige prøvingen.⁹⁸

Etter § 398a (1) kan kommisjonen «innkalle siktede til avhør etter reglene om bevisopptak utenfor hovedforhandling». Bestemmelsens (1) i.f. gir straffeprosessloven kapittel 8 anvendelse. Den domfelte har dermed plikt til å møte til avhør etter § 85, imidlertid vil avhør ofte være frivillig der det er begjært gjenåpning fra domfelte selv.⁹⁹ Etter § 398a (2) kan kommisjonen «innkalle vitner til avhør». Kapittel 10 er gitt anvendelse slik at også vitner har møte- og forklaringsplikt etter § 108. Forklaringsplikten kan også gjelde taushetsbelagte opplysninger, jf. § 118. Møteplikten til siktede og vitner kan håndheves av kommisjonen ved at disse avhentes.¹⁰⁰ Slik beslutning tas av kommisjonsleder eller nestleder, jf. § 398a (3).

Kommisjonen kan i stedet velge å foreta avhør av siktede og vitner etter reglene om politiavhør, denne adgangen gis også til «en som handler på vegne av den», jf. § 398a (5). Saksforbereder kan gjøre dette alene, i motsetning til avhør etter (1) og (2) der minst tre kommisjonsmedlemmer må være tilstede. Det er ingen møte- eller forklaringsplikt for siktede eller vitner i slike avhør.¹⁰¹

---

⁹⁸ Bl.a. Ot.prp.nr.70 (2000-01) s. 74.

⁹⁹ Bjerke (2011) s. 1348.

¹⁰⁰ Jf. §§ 88 og 115.

¹⁰¹ Bjerke (2011) s. 1349.

Paragraf 398b gir kommisjonen tilgang til et bredt spekter av virkemidler. Etter (1) 1. pkt. kan kommisjonen «begjære bevisopptak etter reglene i domstoloven § 43 annet ledd og §§ 44 flg.». Dette vil være aktuelt når kommisjonen selv ikke foretar avhør.¹⁰² Etter § 398b (1) 2. pkt. kan kommisjonen foreta «personundersøkelse og observasjon etter kapittel 13» etter medhold i begjæring for tingretten. Kommisjonen kan også begjære tingretten om «bruk av tvangsmidler etter kapitlene 14-16». Etter § 398b (2) kan kommisjonen videre gi utleveringspålegg, oppnevne sakkyndige og foreta gransking. Dessuten kan den «i særlige tilfeller» også henvende seg til påtalemyndigheten og be om at det foretas etterforskingsskritt, jf. § 398b (3).

5.2.5 Kontradiksjon

Straffeprosessloven § 397 (4) gjelder kommisjonens plikt til å legge frem begjæringen og andre opplysninger for den annen part slik at hensynet til kontradiksjon blir ivaretatt.

Bestemmelsens 1. pkt. lyder: «Dersom begjæringen ikke forkastes etter reglene i tredje ledd, forelegges den for den annen part». Ordlyden reiser spørsmål om regelen ikke gjelder under den foreløpige prøvingen, da en naturlig språklig fortolking tilsier at begjæringen bare skal fremlegges når kommisjonen tar saken til behandling og forkasting ikke lenger er et mulig utfall.

Mot denne forståelsen taler ordlyden i 2. pkt. som lyder: «Dersom den foreløpige prøvingen bygger på andre opplysninger enn dem som fremgår av begjæringen, skal også disse forelegges parten før avgjørelsen treffes». Når 1. og 2. pkt. leses i sammenheng blir regelen uklar. Ordet «også» må være en henvisning til begjæringen nevnt i forutgående punktum, slik at også begjæringen skal fremlegges under den foreløpige prøvingen.

Forarbeidene presiserer at kommisjonen har plikt til å fremlegge ytterligere innhentede opplysninger uansett om saken tas til fullstendig behandling eller fortsatt er på det stadium der undersøkelsene kan lede til forkasting.¹⁰³ Det sies imidlertid ingenting eksplisitt om dette også gjelder selve begjæringen. Det antas at det ikke kan ha vært meningen at kun innhentede opp-

---

¹⁰² Bjerke (2011) s. 1349.

¹⁰³ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 74 og 75 (merknadene til (2) – bestemmelsen er nå flyttet til (3) men er ellers uendret).

lysninger, men ikke begjæringen, skal legges frem under den foreløpige prøvingen. Begjæringen er det grunnleggende dokumentet i saken, og vil være et naturlig følge til de øvrige opplysninger.

Forarbeidene kaster lys over hvorfor formuleringen oppsto. Justisdepartementet ønsket å skille mellom forkastingsavgjørelser som kunne tas på grunnlag av begjæringen alene, og de tilfeller der kommisjonen innhentet eller mottok ytterligere opplysninger.¹⁰⁴ I førstnevnte tilfelle gjør ikke behovet for kontradiksjon seg like sterkt gjeldende, og kommisjonen burde da ikke ha plikt til å fremlegge begjæringen for den annen part. Bygget avgjørelsen imidlertid på andre opplysninger, burde disse fremlegges motparten til uttalelse.¹⁰⁵ At begjæringen i tilfelle skulle fremlegges samtidig, sies som nevnt ikke direkte. Kanskje anså departementet dette som selvsagt.

Etter dette legges det til grunn at kommisjonens plikt til å legge frem begjæringen og mottatt informasjon i sakens anledning til den annen part etter § 397 (4), inntreffer i det kommisjonen mottar opplysninger som ikke fremgår av begjæringen. Dersom opplysningene etter den annen parts mening er misvisende eller av andre grunner innbyr til merknader, vil parten med dette få anledning til å ta til motmæle.¹⁰⁶

Paragraf 397 (4) i.f. gjør unntak fra fremleggingsplikten når § 264 hindrer at domfelte kan gjøre seg kjent med opplysningene. Paragraf 264 begrenser innsynrett blant annet i dokumenter som «bør holdes hemmelige av hensyn til rikets sikkerhet», jf. (4), eller som er nektet innsyn i etter § 242a, jf. (3). Kommisjonen trenger videre ikke fremlegge opplysningene til parten som brakte dem inn, jf. § 397 (4) i.f.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 38.

¹⁰⁵ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 38, Innst.O.nr.114 (2000-2001) pkt. 4.3.2.

¹⁰⁶ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 38.

¹⁰⁷ Jf. § 397 (4) i.f.

5.3 Personell kompetanse

Leder eller nestleder kan alene ta avgjørelsen om å forkaste en sak, jf. § 397 (3) 3. pkt. Dette er et unntak fra regelen i § 399 2. pkt. om at fem kommisjonsmedlemmer skal avgjøre hvorvidt en begjæring tas til følge.

Unntaket er begrunnet i at det «ikke [skal legges] beslag på mer av kommisjonens kapasitet enn nødvendig».¹⁰⁸ Dette fremmer en fornuftig prioritering av ressurser til de sakene som ikke er like opplagte og krever grundigere overveielser.¹⁰⁹

Regelen innebærer ingen plikt, og ifølge forarbeidene er det ingenting i veien for at hele kommisjonen tar avgjørelsen. En tillatt mellomvariant er også at leder områr seg med andre kommisjonsmedlemmer, men selv er den formelle beslutningstaker.¹¹⁰ Dersom en samlet kommisjon fatter avgjørelsen, antas det at forkastingsavgjørelsen må være enstemmig. Dette fordi forkastingsgrunnene i § 397 (3) 1. pkt. er formelle og fri fra skjønnsmessige vurderinger. I det mer vurderingspregede 2. pkt. må medlemmene må ta stilling til om begjæringen «åpenbart» må forkastes. Er det imidlertid dissens om dette, kan avgjørelsen vanskelig sies å være åpenbar.

5.4 Krav til begrunnelsen av forkastingsavgjørelser

Hovedregelen er at kommisjonens avgjørelser skal tas etter reglene om kjennelse, også forkastingsavgjørelsene, jf. §§ 399 1. pkt. og 397 (3) 1. pkt. Reglene om kjennelse, først og fremst § 52, bestemmer således hva som kreves av begrunnelse for avgjørelsene. Det er imidlertid gjort unntak for avgjørelser som forkaster begjæringer på grunnlag av § 397 (3) 1. pkt. såfremt avgjørelsen «ikke byr på tvil», jf. § 397 (3) i.f. Begrunnelsen kan da begrense seg til en henvisning til «bestemmelsen her».

De avgjørelser som forkastes etter § 397 (3) 2. pkt. fordi de «av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem», skal etter dette ha «grunner», jf. § 52. Det stilles ingen krav til grunnenes omstendelighet. Det er antatt at retten (her kommisjonen) kan vise skjønn på dette punkt, men at

---

¹⁰⁸ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 37.

¹⁰⁹ Gjenopptakelseskommisjonen (2012a) s. 7.

¹¹⁰ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 75.

sakens fakta og rettsanvendelsen i alle fall kort bør redegjøres for.¹¹¹ Alle gjenåpningsgrunner som er anført i begjæringen, må ikke behandles av kommisjonen - den kan begrense seg til å beskrive hva som var avgjørende for resultatet.¹¹²

Avgjørelser etter § 397 (3) 1. pkt. kan treffes «uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen» såfremt avgjørelsen ikke byr på tvil, jf. § 397 (3) i.f. Unntaket ble tilføyd i 2006.¹¹³ Bakgrunnen var at det ble ansett lite hensiktsmessig at kommisjonen legger arbeid i å begrunne slike avgjørelser.¹¹⁴ Regelen gjelder når avgjørelsen begjæring retter seg mot ikke kan gjenåpnes, og når begjæringen ikke inneholder noen gjenåpningsgrunn. Den første er en formell feil som ikke kan bøtes på, og det er naturlig at kommisjonen ikke skal bruke tid på å grunngi en forkasting på dette grunnlag. Det samme kan gjelde grunn nummer to.

Begrunnelsesplikten her må ses i sammenheng med veiledningsplikten i § 397 (1).¹¹⁵ Uten veiledning fra kommisjonen ville en begrunnelse til en forkastingsavgjørelse som bare inneholder en lovhenvisning, vært lite opplysende for domfelte. Der begjæringen mangler gjenåpningsgrunner kan domfelte ha behov for å orienteres om lovlige gjenåpningsgrunner i tilfelle vedkommende senere vil begjære gjenåpning på nytt. Og er det levert en begjæring som gjelder annet enn rettskraftige straffesaker, vil domfelte ha et behov for informasjon om hvor vedkommende kan henvende seg. Dette informasjonsbehovet kan bli innfridd gjennom veiledning.

Det kan reises spørsmål om når en avgjørelse «ikke byr på tvil». Forarbeidene berører ikke spørsmålet om hva som byr, og ikke byr, på tvil. En naturlig språkfortolking tilsier at avgjørelsen må være helt opplagt, hvilket alltid vil være tilfelle når begjæringen gjelder en avgjørelse som etter sin art ikke kan gjenåpnes. At en begjæring ikke inneholder noen lovlige gjenåpningsgrunner, kan også være innlysende dersom den bare er begrunnet i irrelevante forhold.

---

¹¹¹ Rettsdata (2010).

¹¹² Ot.prp.nr.54 (2005-2006) s. 13.

¹¹³ Forskrift 30. juni 2006 nr. 748 ikrafttredelse av Lov 30. juni 2006 nr. 53.

¹¹⁴ Ot.prp.nr.54 (2005-2006) s. 12.

¹¹⁵ Se avsnitt **Feil! Fant ikke referansekilden..**

Tilfeller der begjæringen begrunnes i forhold som «ligner på» lovlige gjenåpningsgrunner, og der anførselene fremstår som uklare, kan muligens utgjøre tvilstilfeller. Veiledning vil ofte være oppklarende, og det kan vanskelig tenkes at spørsmålet om det er anført en lovlig gjenåpningsgrunn fortsatt kan by på tvil etter dette er gjennomført. Slik kan ordene «ikke byr på tvil» virke overflødige. Et annet tolkingsalternativ er at uttrykket knytter seg til avgjørelser på bakgrunn av begjæringen isolert uten å ta senere veiledningssamtaler i betraktning. Alternativet harmonerer imidlertid dårlig med ordlyden, da det er kommisjonens *avgjørelse* tvilen knytter seg til, og denne tar nødvendigvis i betraktning oppklarende opplysninger som ikke fulgte av begjæringen. Lovgiver tok kanskje med ordene fordi regelen skulle bygges over samme lest som § 387a - denne hjemler tilsvarende begrunnelse der det er «klart at en anke til Høyesteretts ankeutvalg ikke kan føre frem».¹¹⁶ Det kan antas at ordlyden ble valgt som den slik at «ikke byr på tvil» skal tilsvare «klart» i § 387a.

Spørsmålet om hvorfor det kreves en grundigere begrunnelse av forkastingsavgjørelser etter § 397 (3) 2. pkt., behandles grundig i forarbeidene. Denne forkastingsgrunnen brukes når begjæringen ikke nødvendigvis lider av formelle feil, og når loven ikke er til hinder for gjenåpning.¹¹⁷ Slike avgjørelser krever regelmessig flere overveielser, og det kan være nyttig å vite hvilke «andre grunner» som kommisjonen la vekt på når den fant at begjæringen åpenbart ikke kunne tas til følge. Dette vil gi domfelte inntrykk av at begjæringen ble betryggende vurdert, slik at det er lettere å slå seg til ro med avgjørelsen.¹¹⁸ En større notoritet ved bruk av denne bestemmelsen kan også være til hjelp for rettsanvendere, for eksempel advokater og kommisjonen selv i senere gjenåpningssaker.

---

¹¹⁶ Ot.prp.nr.54 (2005-2006) s. 13 og 16.

¹¹⁷ Ot.prp.nr.54 (2005-2006) s. 13.

¹¹⁸ Ot.prp.nr.54 (2005-2006) s. 13.

Del II: Gjenopptakelseskommisjonens avgjørelser. Kjennetegn ved de forkastede sakene

6 Innledning

Inneværende del tar for seg 72 avgjørelser fra kommisjonen som alle forkaster en gjenåpningsbegjæring. Felles for samtlige avgjørelser er at det sto klart for kommisjonen, dens leder eller nestleder, at sakene ikke kunne gjenåpnes. Avgjørelsene vil bli systematisk presentert etter ulike kriterier. Målet er å identifisere kjennetegn ved sakene. Noen steder belyses også kommisjonens praktisering av de til nå gjennomgåtte bestemmelser.

7 Domfelte

Samtlige forkastede saker var begjært gjenåpnet av en domfelt. At påtalemyndigheten ikke sto bak noen begjæringer er ikke overraskende, da dette er den objektive og profesjonelle part. Til sammenligning kan det vises til en studie av gjenåpningssaker som ble fullstendig behandlet i perioden 2004-2009. Studien viste at alle begjæringer fremmet av påtalemyndigheten ble tatt til følge.¹¹⁹

Under presenteres de særtrekk ved domfelte som har latt seg kartlegge, nemlig alder, kjønn og hvorvidt vedkommende var medtiltalt i straffesaken som ble begjært gjenåpnet.

Tabell 1 viser domfeltes alder ved utgangen av 2012. Tabellen omfatter 69 saker, ettersom to av sakene mangler opplysninger om fødselsår, og én sak gjaldt et enkeltpersonforetak.

Tabell 1: Domfeltes alder

>25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	71<
5	4	9	9	12	7	7	7	3	4	2

Gjennomsnittsalderen var 44,8 år. Alle aldersgrupper er representert, og det kan ikke utledes noen klare tendenser.

---

¹¹⁹ Dullum (2010) s. 32.

Når det gjelder domfeltes kjønn, var menn klart overrepresentert. Av de 72 forkastede sakene, kom tre av begjæringene fra kvinner. I de øvrige 69 sakene var de domfelte menn.

Hvorvidt domfelte var en av flere tiltalte i straffesaken, lot seg fastlegge i 70 av sakene. Fjorten av disse stammet fra dommer med flere tiltalte, altså 20 %. Disse 14 sakene gjaldt 12 dommer, ettersom fire begjæringer skrev seg fra to sakskompleks.

Den som oftest står bak en gjenåpningsbegjæring som forkastes, er etter dette en domfelt mann mellom 30 og 60 år som var eneste tiltalte i straffesaken.

8 Straffesaken som begjæres gjenåpnet

8.1 Gjerningstype

Tabell 2 under viser hvilke type lovbrudd som oftest er pådømt der begjæring om gjenåpning av saken ble forkastet.

Der én begjæring gjaldt ulike typer kriminelle handlinger pådømt i samme eller ulike dommer, teller hvert forhold som én forekomst. Summen av gjerningstypene blir derfor høyere enn antall saker. Oversikten er basert på sammendraget av avgjørelsene, og det må tas høyde for at ikke samtlige forhold fanges opp.

Tabell 2: Gjerningstype

Kriminell handling pådømt	Antall
Seksuallovbrudd	20
Vold	18
Økonomisk kriminalitet ¹²⁰	15
Trusler, utpresning	7
Vegtrafikk	6
Narkotika	5
Vinning ¹²¹	3
Tvang, frihetsberøvelse	3
Drap	2
Hallikvirksomhet	2
Brudd på konsesjonsregler ¹²²	2
Brudd på våpenloven	2
Skadeverk	2
Diverse ¹²³	6
Totalt	93

Seksuallovbrudd topper statistikken. Til sammenligning kan det vises til ovenfor nevnte studie – også for saker undergitt fullstendig behandling var det flest forekomster av seksuallovbrudd.¹²⁴ Materialet indikerer at dommer om dette blir hyppigst begjært gjenåpnet. Dette kan ha sammenheng med den sosiale fordømmelsen som ledsager en slik domfellelse.¹²⁵

Tabellen viser også en høy forekomst av voldshandlinger. Vold i nære relasjoner utgjør majoriteten av voldssakene med 11 av 18 saker. De øvrige 7 avgjørelsene gjelder legemsbeskadeligelse og -fornærmelser overfor andre. Økonomisk kriminalitet og vinningsforbrytelser peker seg også ut, som til sammen står for 18 av 93 tilfeller.

Det er bare to begjæringer om gjenåpning av drapssaker som er forkastet, altså 2,1 %. I nevnte studie utgjorde drapssaker 12 % av sakene som *ikke* ble tatt til følge.¹²⁶ Tallene antyder at begjæringer om gjenåpning av drapssaker oftere undergis fullstendig behandling før de avslås.

---

¹²⁰ Inkludert brudd på regnskapslovgivningen, underslag, utroskap, bedrageri.

¹²¹ Herunder heleri, ran og tyveri.

¹²² I henholdsvis vannressursloven (2000) og naturvernloven (1970).

¹²³ Brudd på luftfartsloven (1923) , innbrudd, dokumentfalsk, plagsom atferd. To tilfeller av falsk forklaring.

¹²⁴ Dullum (2010) s. 24.

¹²⁵ Dullum (2010) s. 24.

¹²⁶ Dullum (2010) s. 24. Studien gjennomgår 52 tilfeldig utvalgte saker med utfallet *ikke tatt til følge*, jf. s. 19.

Dette kan ha sammenheng med at kommisjonen har anledning til å ta hensyn til sakens alvorlighetsgrad når den beslutter om ytterligere undersøkelser skal foretas.¹²⁷ Foretas slike undersøkelser, kan det være naturlig å gi saken fullstendig behandling i formell forstand.

8.2 Idømt reaksjon

Det gis her en oversikt over hvilke reaksjoner som ble idømt i dommene som foranlediget de forkastede gjenåpningsbegjæringene.

Tabell 3 viser hvilke typer straff(er) de domfelte fikk. Én av begjæringene gjaldt tre dommer.¹²⁸ Disse er oppført som tre forekomster, slik at det totale antallet straffer blir 74.

Tabell 3: Type straff idømt

Type straff	Antall
Ubetinget fengsel alene ¹²⁹	41
Ubetinget og betinget fengsel	15
Bot alene	4
Bot og subsidiær fengselsstraff	3
Ubetinget fengsel og inndragning	2
Ubetinget fengsel, inndragning og rettighetstap	1
Ubetinget fengsel, bot og rettighetstap	1
Ubetinget fengsel og fradømt arverett	1
Ubetinget fengsel, betinget fengsel og bot	1
Ubetinget fengsel, betinget fengsel og rettighetstap	1
Ubetinget fengsel, betinget fengsel og inndragning	1
Betinget fengsel alene	1
Betinget fengsel og bot	1
Samfunnsstraff, rettighetstap og bot	1
Totalt	74

Tabellen viser at reaksjonen ubetinget fengsel forekom hyppigst. I 64 av 74 dommer ble dette idømt som eneste eller en av flere sanksjoner. I tabell 4 under fremgår fengselsstraffenes pådømte lengde. Eventuelt betingede deler av straffen er trukket fra, og de subsidiære fengselsstraffene holdes utenfor.

---

¹²⁷ Bjerke (2011) s. 1345-1346. Se avsnitt 5.2.3.

¹²⁸ GK-2011-147.

¹²⁹ Inkludert én dom på forvaring.

Tabell 4: Lengde av ubetinget fengselsstraff

Lengde av ubetinget fengselsstraff	Antall
< 3 måneder	15
3 - > 6 måneder	5
6 - > 12 måneder	6
1 - > 3 år	21
3 - > 5 år	8
5 - > 10 år	4
10 år >	5
Totalt	64

Tabell 4 viser at de fleste ubetingede fengselsstraffene hadde en lengde på mellom ett og tre år.

Ni av 74 straffer innebar ubetinget fengsel på fem år eller mer, som utgjør 12,2 %. Til sammenligning viser den nevnte studien at flertallet av begjæringene som *ikke ble tatt til følge*, hadde en straff med denne lengden (24 %).¹³⁰ Her kan det dras en parallell til forrige avsnitt, der det ble foreslått at de alvorligste sakene (der: drapssakene) oftere undergis fullstendig behandling enn de mindre alvorlige. Tallene viser også en svak korresponderende tendens. Her er det imidlertid bare små forskjeller – ubetinget fengsel i 3 måneder eller mindre utgjør 20,3 % av de forkastede sakene og 16 % av sakene som ikke ble tatt til følge. Dette kan bero på andre omstendigheter, og noen sikker konklusjon kan derfor ikke trekkes.

8.3 Behandlingen i domstolsapparatet

Spørsmålet som søkes besvart i det følgende er hvor mange ganger saken var oppe for domstolene før endelig rettsavgjørelse forelå. Dette kan kaste lys over hvorvidt gjenåpningsbegjæringene er utslag av domfeltes «kampvilje».

I tabell 5 gis en forenklet fremstilling av saksgangen i 74 saker, ettersom én begjæring gjaldt tre straffesaker. Høyre kolonne viser hvor mange av gjenåpningssakene som hadde en slik straffesakskjede som beskrevet i midtre kolonne. Venstre kolonne viser antall ganger saken ble pådømt ved illeggelse av straff eller ved opphevelse av underinstansens dom. Tallet inkluderer også anker eller kjæremål som ble forkastet, avvist eller nektet fremmet, samt én for-

---

¹³⁰ Dullum (2010) s. 38.

kastning av gjenopptakelsesbegjæring. Prosessledende avgjørelser og beslutninger om å ikke omgjøre en avgjørelse holdes utenfor opptellingen. I totalsummen er antall avgjørelser i venstre kolonne multiplisert med antall gjenåpningssaker tilhørende de respektive grupper for å fastlegge det totale antallet domstolsbehandlinger for de 74 sakene.

Tabell 5: Forenklet oversikt over domstolsbehandlingen

Antall rettsavgjørelser	Forenklet saksgang	GK-saker
1	Dom i tingretten.	10
2	Dom i tingretten. Anke til lagmannsrett nektet fremmet/avvist.	13
3	Dom i tingretten. Anke til lagmannsrett nektet fremmet/avvist. Anke til Høyesterett nektet fremmet/avvist.	2
2	Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten.	8
3	Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten. Anke til Høyesterett nektet fremmet eller/avvist.	19
3	Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten. Dom/kjennelse i Høyesterett.	4
3	Dom i tingretten. Anke til lagmannsrett nektet fremmet/avvist. Anke forkastet i Høyesterett.	10
5	Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten. Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten. Anke til Høyesterett nektet fremmet.	1
4	Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten. Dom i Høyesterett. Dom i lagmannsretten.	2
5	Dom i tingretten. Dom i lagmannsretten. Dom i Høyesterett. Dom i lagmannsretten. Anke til Høyesterett nektet fremmet.	1
5	Dom i tingretten. Anke til lagmannsretten nektet fremmet. Dom i Høyesterett. Dom i lagmannsrett. Anke til Høyesterett nektet fremmet.	1
5	Dom i tingretten. Anke til lagmannsretten nektet fremmet. Dom i Høyesterett. Anke nektet fremmet av lagmannsrett. Anke forkastet/nektet fremmet av Høyesterett.	2
3	Dom i tingretten. Begjæring om gjenåpning til lagmannsretten forkastet. Kjæremål til Høyesterett forkastet.	1
188	Totalt	74

Tabellen viser at det foreligger 188 domstolsavgjørelser i de 74 sakene. Dette utgjør gjennomsnittlig 2,54 domstolsavgjørelse pr. forkastet gjenåpningssak. Dersom beslutninger om å ikke

omgjøre egne ankenektelser og andre prosessledende avgjørelser var inkludert, ville tallet vært høyere.

Tabell 5 viser at tingrettens domsslutning ble endelig i 38 forkastede gjenåpningssaker, altså i drøyt halvparten av de gjennomgåtte sakene. I ti av disse sakene ble avgjørelsen ikke anket inn for høyere retter. Den klare tendensen er imidlertid at sakene ble forelagt domstolene flere ganger.

Et eksempel på en begjæring med en omfattende saksrekke, er GK-2011-73. Tingretten idømte en 68 år gammel mann fengsel i 1 år og 3 måneder, hvorav 1 år og 2 måneder betinget, for grovt bedrageri og forsøk på dette. Anke til lagmannsretten ble nektet fremmet. Domfelte anket ankenektelsen, hvorpå lagmannsretten besluttet å ikke omgjøre avgjørelsen. Høyesterett opphevet lagmannsrettens ankenektelse fordi begrunnelsen var mangelfull. Ved neste behandling fant lagmannsretten igjen at anken skulle nektes fremmet. Igjen anket domfelte, og igjen fant lagmannsretten ikke grunn til å omgjøre ankenektelsen. Saken fikk sin ende i domstolsapparatet ved at Høyesterett forkastet anken. Totalt syv rettsavgjørelser ble fattet i saken. Domfeltes iherdighet gjør det nærliggende å anta at gjenåpningsbegjæringen innkom umiddelbart etter Høyesteretts forkastingsavgjørelse. Begjæringen lot imidlertid vente på seg, og ble mottatt av kommisjonen 1 år og 7 måneder senere.

9 Begjæringen

9.1 Tid fra rettskraftig dom til begjæring

En gjenåpningsbegjæring kan fremstå som en anke dersom det går kort tid fra endelig rettsavgjørelse foreligger til begjæringen mottas. Dette tidsforløpet er temaet i dette avsnittet.

I tabell 6 og 7 under, tas det utgangspunkt i når realitetsavgjørende dom er avsagt eller når eventuell anke forkastes eller nektes fremmet.¹³¹ GK-2012-85 oppgir ikke tidspunkt for mot-

---

¹³¹ I GK-2012-89 er ikke tidspunkt for domsavsigelse oppgitt. For denne sakens vedkommende tas det utgangspunkt i dato for hovedforhandling.

tatt begjæring, og inngår derfor ikke i oversikten.¹³² Én begjæring gjaldt tre dommer, derfor fremstilles 73 tidsforløp. Ved tellingen er det rundet opp eller ned til nærmeste måned.

Tolv av 73 dommer var begjært gjenåpnet minst én gang tidligere, enten til kommisjonen eller domstolen.¹³³ Ettersom det er mest relevant å avdekke hvor lang tid domfelte bruker før gjenåpning søkes første gang, vil disse tas ut og fremstilles separat.

Tabell 6:

Tid fra endelig rettsavgjørelse til gjenåpningsbegjæring ved flere begjæringer

Saksnummer	Tid fra dom til første begjæring	Tid fra dom til andre begjæring	Tid fra dom til 2012-begjæring
GK-2011-10	7 måneder	-	3 år og 7 måneder
GK-2011-20	5 måneder	43 år og 10 måneder	50 år og 6 måneder
GK-2011-41	43 år og 10 måneder	-	50 år og 6 måneder ¹³⁴
GK-2011-24	2 år ¹³⁵	5 år ¹³⁶	17 år og 7 måneder
GK-2011-54	4 måneder	-	4 år 11 måneder
GK-2011-81	2 måneder	-	6 år og 7 måneder
GK-2011-119	1 år 2 måneder	-	3 år og 3 måneder
GK-2011-147 ¹³⁷	5 år og 3 måneder	-	18 år
GK-2012-58 ¹³⁸	6 ½ måned	-	1 år og 11 måneder
GK-2012-65	18 dager <i>før</i>	-	3 år 4 måneder
GK-2012-83	1 år og 9 måneder	-	5 år og 6 måneder
GK-2012-122	1 måned	-	1 år og 1 måned

At den første begjæringen om dommen som senere ble begjært gjenåpnet i GK-2012-65 ble levert 18 dager *før* endelig rettsavgjørelse forelå, fremgår slik: «Ved Høyesteretts ankeutvalgs

¹³² GK-2012-58. Det gikk 1 år og 11 dager mellom lagmannsrettsdom og kommisjonsavgjørelse.

¹³³ I en av sakene (GK-2012-58) var tidligere begjæring levert til politiet. Kommisjonen opprettet sak og anmodet domfelte om å sende inn utfylt skjema om begjæring om gjenåpning. Saken ble forkastet etter § 389 da dette ikke ble gjort.

¹³⁴ GK-2011-41 og GK-2011-20 gjelder gjenåpning av to saker med samme domfelt, og er slått sammen til felles avgjørelse. Endelig *rettsavgjørelse* i de to sakene falt underlig nok på samme dato i henholdsvis Sunnhordland herredsrett og Høyesteretts kjæremålsutvalg (9. juli 1960).

¹³⁵ Kun årstall fremgår.

¹³⁶ Kun årstall fremgår.

¹³⁷ GK-2011-147 begjærer tre dommer gjenåpnet. Én av disse var tidligere begjært gjenåpnet – statistikken oppgir denne.

¹³⁸ Den tidligere begjæringen ble forkastet fordi den var rettet til feil instans, se note 133.

beslutning 22. desember 2008 ble anken ikke tillatt fremmet. Ved brev den 4. desember 2008 fra advokat Thomas Thorstensen begjærte domfelte gjenåpning».¹³⁹ I denne saken avgjorde imidlertid lagmannsretten blant annet bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, som Høyesterett ikke kunne overprøve.¹⁴⁰ Domfelles advokat «anket» derfor dette til Gjenopptakelseskommisjonen i stedet.

Ellers viser oversikten stor spennvidde i hvor lang tid som gikk fra endelig rettsavgjørelse forelå til første gjenåpningsbegjæring ble levert. Ofte gikk det kort tid, syv av tolv saker ble begjært gjenåpnet innen ett år.

Tabell 7 under viser tidsforløpet mellom rettsavgjørelse og gjenåpningsbegjæring for de sakene som ikke tidligere var begjært gjenåpnet.

Tabell 7:
**Førstegangsbegjæringer – tid fra endelig rettsavgjørelse
til mottatt gjenåpningsbegjæring**

> 2 måneder	5
2 - > 4 måneder	15
4 - > 6 måneder	10
6 - > 9 måneder	4
9 - > 12 måneder	5
1 - > 1 ½ år	8
1 ½ - > 2 år	6
2 - > 2 ½ år	2
2 ½ - 3 år	
3 - > 4 år	2
4 - > 5 år	2
5 - > 7 år	
7 år <	2
Totalt	61

For disse sakenes vedkommende er det også en klar tendens til kort tidsforløp fra dom til begjæring. Nær halvparten av alle begjæringene ble mottatt av kommisjonen innen seks måneder etter rettskraftig domstolsavgjørelse ble avsagt.

---

¹³⁹ GK-2008-157.

¹⁴⁰ LB-2008-31771. Se oppgavens avsnitt 4.1.

Kortest tid mellom dom og begjæring gikk det i GK-2011-52. I denne saken hadde Høyesteretts ankeutvalg besluttet å nekte domfeltes anke fremmet den 29. mars 2011. Kommisjonen mottok begjæring om gjenåpning fra domfeltes advokat 6. april 2011. Tett inntil følger GK-2011-59, der det gikk 12 dager fra Høyesteretts ankeutvalg besluttet å nekte anken fremmet til gjenåpningsbegjæring ble mottatt.

At kort tidsforløp kan gi begjæringen et forsterket «ankepreg», kan illustreres av GK-2011-50. Her uttalte kommisjonsleder at «domfeltes begjæring [fremstår] i det vesentlige som en anke over rettens bevisbedømmelse. Det fremkommer ikke noe avgjørende nytt som ikke var kjent for den dømmende rett. Kommisjonens leder vil for øvrig bemerke at domfeltes begjæring er datert kun én måned etter at det foreligger rettskraftig avgjørelse fra Høyesterett».¹⁴¹

Det kan spørres om hvorvidt domfelte med advokatbistand i gjenåpningssaken generelt begjærer gjenåpning tidligere. For de aktuelle forkastede sakenes vedkommende, gis det i tabell 8 under en oversikt over de 16 sakene som befinner seg i hver ende av skalaen over tidsbruk.

Tabell 8:
Sammenheng mellom bruk av advokat og tid fra rettsavgjørelse til gjenåpningsbegjæring

	Kortest tid (> ca. 2 mnd.)	Lengst tid (ca. 2 år <)
Advokat	5	4
Uten advokat	3	4
Totalt	8	8

Tabellen antyder at det ikke er noen markert sammenheng mellom bruk av advokat og snarlig gjenåpningsbegjæring. Det var kun én advokat mer i gruppen av saker med kortest tid mellom rettskraftig dom og gjenåpningsbegjæring.

---

¹⁴¹ Se også GK-2011-87.

9.2 Er rettsgrunnlag anført?

Temaet i inneværende avsnitt er hvorvidt begjæringenes begrunnelser inneholdt en henvisning til lovfestede gjenåpningsgrunnlag, og om det er noen forskjeller i så måte mellom saker der domfelte var representert ved advokat og ikke.

Som det fremgår i avsnitt 1.4, blir domfeltes begrunnelse trolig ikke alltid fullstendig gjengitt i avgjørelsen. Det antas likevel at eksplisitte anførsler om rettsgrunnlag er så sentral informasjon at det nedtegnes. Tabell 9 under må likevel leses som en oversikt over hva avgjørelsen sier om hvorvidt rettsgrunnlag er påberopt, og ikke om dette faktisk er gjort.

Tabell 9: Er rettsgrunnlag for gjenåpning påberopt i begjæringens begrunnelse?

	Domfelte med advokat	Domfelte uten advokat	Totalt
Rettsgrunnlag anført i begjæringen ¹⁴²	12	2	14
Ingen opplysninger fremgår	18	40	58
Totalt	30	42	72

Tabellen indikerer at rettsgrunnlag som regel ikke påberopes eksplisitt i begjæringen. Som oftest er en advokat involvert når dette gjøres. Imidlertid tilsier ikke tabellen at det alltid oppgis rettsgrunnlag når domfelte har advokatbistand.

At rettsgrunnlag sjelden blir anført, kan ha sammenheng med at gjenopptakelseskommisjonens eget skjema for begjæring om gjenåpning ikke spør etter dette.¹⁴³ Manglende påberopt rettsgrunnlag antas imidlertid ikke å være noe problem, da kommisjonen drøfter de relevante bestemmelser av eget tiltak, se avsnitt 13.2. Her fremgår det også at eventuelt anførte rettsgrunnlag ikke er styrende for kommisjonens drøftelse, men at andre rettsgrunnlag ofte tas i betraktning i tillegg.

---

¹⁴² Se avsnitt 13.2 om hvilke grunnlag som anføres.

¹⁴³ Gjenopptakelseskommisjonen (2012b).

10 Rettshjelp og veiledning

Redegjørelsene for hva de gjennomgatte sakene viste om kommisjonens veiledning av domfelte og domfeltes advokatbistand forenes til felles behandling her. Slik belyses sammenhengene mellom kommisjonens praksis og domfeltes stilling på disse punktene.

Ingen av de domfelte fikk advokat oppnevnt av kommisjonen. I 30 av 72 saker hadde domfelte imidlertid selv engasjert advokat. Det kan hevdes at domfelte *med* advokatbistand blir bedre ivaretatt enn andre. I så fall får denne gruppen en urettferdig fordel. Et motargument er at nesten alle hadde krav på, og var representert ved, advokat når saken gikk for retten.¹⁴⁴

Kommisjonens veiledningspraksis kan også veie opp for en eventuell urimelighet. Som nevnt i avsnitt 5.2.1, skal kommisjonen veilede domfelte så langt det er behov for det. I vurderingen kan det ses hen mot hvorvidt domfelte får advokatbistand. Tabell 10 under viser hvordan veiledningsplikten i § 397 (1) praktiseres.

En sak der domfelte ikke hadde advokat er trukket ut av statistikken. Det gjelder GK-2012-122, som var domfeltes andre gjenåpningsbegjæring. Det fremkommer at kommisjonsleder ikke fant grunn til å gjennomføre veiledningssamtale, men det er uvisst om dette ble gjort ved den tidligere (upubliserte) begjæringen.

Tabell 10: Veiledning med og uten advokat

Veiledning	Med advokat	Uten advokat
Samtale gjennomført		34
Ingen opplysninger om veiledning fremgår	28	
Kommisjonen ikke har tatt kontakt med domfelte	2 ¹⁴⁵	1
Samtale gjennomført ved tidligere begjæring		4
Tilbud om samtale avslått / domfelte uteblitt fra avtalte møter		2
Totalt	30	41

---

¹⁴⁴ GK-2012-10 utgjør et unntak, se om saken under avsnitt 11.

¹⁴⁵ GK-2012-72, GK-2011-10. I sistnevnte ble imidlertid advokaten kontaktet med anmodning om å oppgi anført rettsgrunnlag.

Tabellen viser at kommisjonen la stor vekt på hvorvidt domfelte hadde advokatbistand i veiledningsspørsmålet. Ingen av sakene der advokat var involvert inneholder opplysninger om veiledning. Det er mulig at samtaler ble gjennomført uten at dette fremkommer av forkastingsavgjørelsene. Imidlertid inneholder alle de andre sakene opplysninger om veiledning, hvilket kan bety at informasjon om veiledning fremgår når det er gjennomført. Dersom dette stemmer, fikk ingen domfelte med advokat veiledning av kommisjonen. Det blir kanskje forutsatt at advokaten gir den veiledning som er nødvendig.

Med ett unntak har kommisjonen tilbudt samtaler til alle domfelte uten advokatbistand. Unntaket gjaldt GK-2012-42, der det ble uttalt: «Kommisjonens leder har ikke funnet det nødvendig med ytterligere utredning eller nærmere kontakt med domfelte, i det en anser foreliggende materiale, herunder begrunnelsen for begjæringen, for fyllestgjørende.». Saken dreiet seg om sedelighet, og domfelte var dømt til fengsel i 120 dager, hvorav 2 måneder var betinget.

Hvor omfattende veiledning som gis, fremkommer det ikke opplysninger om. I en avgjørelse står det imidlertid at domfelte fikk hjelp av både tolk og en utreder hos kommisjonen til å utarbeide begjæringen sin.

11 Påtalemyndighetens rolle

Påtalemyndigheten ble hovedsakelig trukket inn i de forkastede sakene på to måter – ved å oversende straffesaksdokumentene, og ved å gi bemerkninger og eventuelt imøtegå begjæringen.

Tabell 11 under viser hvorvidt påtalemyndigheten avga bemerkninger til de 72 begjæringene.

Tabell 11: Merknader fra påtalemyndigheten

Ikke bedt om merknad	36	Ingen merknad	62
Ikke avgitt merknad ¹⁴⁶	26		
Avgitt merknad	9	Merknad avgitt	10
Ikke bedt om, men avgitt merknad	1		

¹⁴⁶ Der kommisjonen ba om merknad, eller der det ikke fremkommer opplysninger om dette.

Tabellen viser at påtalemyndigheten sjelden hadde merknader til begjæringene som ble forkastet. Kanskje anså den saken som så opplagt at det var unødvendig å bruke ressurser på å argumentere for sitt syn.

I 36 av 72 saker har kommisjonen unnlatt å be påtalemyndigheten om merknader. I alle sakene har imidlertid straffesakdokumentene vært innhentet fra påtalemyndigheten, og denne forespørselen gir oppfordring til å inngi merknader til begjæringene dersom det er noen. I GK-2012-95 fremkommer det således at påtalemyndigheten ikke ble bedt om merknader, men avga en kort bemerkning likevel.

I fem saker besatt kommisjonen allerede straffesaksdokumentene fordi de var innhentet i forbindelse med tidligere begjæring.¹⁴⁷ I to av sakene fremgår det at ingen forespørsel om å avgi merknad ble gitt, og i tre finnes det ingen opplysninger om dette. Påtalemyndigheten hadde ikke bemerkninger til noen av sakene, verken ved de aktuelle eller de tidligere begjæringene. I disse sakene kunne det vært hensiktsmessig å gjøre påtalemyndigheten oppmerksom på den nye gjenåpningsbegjæringen. All den tid straffesaksdokumentene stammet fra påtalemyndigheten selv og ytterligere dokumenter ikke ble innhentet, er dette imidlertid ikke påkrevet etter § 397 (4).

I GK-2012-10 hadde kommisjonen en spesiell type henvendelse til påtalemyndigheten. Domfelte var blitt dømt til samfunnsstraff, bot og tap av førerrett etter å ha kjørt motorsykel i 130 km/t i 80-sonen. Domfelte hadde ikke advokatbistand i straffesaken ettersom den ble endelig pådømt ved tilståelsesdom i tingretten. Domfelte ble senere oppmerksom på at det var uvanlig å bli idømt bot i tillegg til samfunnsstraff og rettighetstap i slike saker. I begjæringen viste han til en rekke dommer fra Høyesterett og lagmannsrettene, og ønsket gjenåpning for å få en mildere straff. Kommisjonslederen kom til at begjæringen måtte forkastes fordi ingen av gjenåpningsvilkårene var oppfylt. De påberopte dommene var avsagt før domfellelsen og utgjorde ikke noen «ny omstendighet» etter § 391 nr. 3. Heller ikke § 392 kunne hjemle gjenåpning, da denne kun er anvendelig ved tvil om *skyldspørsmålet* er riktig avgjort. Før avgjørelsen falt, ba imidlertid kommisjonen påtalemyndigheten om å vurdere anke til gunst for dom-

---

¹⁴⁷ GK-2011-10, GK-2011-20, GK-2011-41, GK-2011-54 og GK-2011-81.

felte. Dette kan tyde på at kommisjonen var enig i at domfeltes straff var for streng. Påtalemyndigheten avslo med følgende begrunnelse: «En anke til gunst for domfelte i dette tilfellet ville være for å oppnå en nedsatt straff. En ubetinget bot i tillegg til samfunnsstraff anses i dette tilfellet ikke som tilstrekkelig for at politidistriktet vil inngi en anke til gunst for domfelte».¹⁴⁸ Utsagnet kan tolkes dit hen at den potensielle straffenedsettelsen ikke var betydelig nok for at påtalemyndigheten ville bruke ressurser på å anke. Saken illustrerer for øvrig at vilkårene i loven er avgjørende for om gjenåpning tillates. Selv ved tvil om dommen (straffutmålingen) var riktig, kan en sak likevel bli forkastet fordi den åpenbart ikke oppfyller vilkårene for gjenåpning.

12 Saksbehandlingen

12.1 Tid fra begjæringen mottas til avgjørelse foreligger

Hensynet bak kommisjonens adgang til å forkaste en begjæring er som nevnt at opplagte saker ikke skal legge beslag på kapasitet og ressurser.¹⁴⁹ Dette forutsetter at kommisjonen legger lite arbeid i begjæringene. En naturlig følge av dette kan være at saksbehandlingstiden blir kort. Hvor rask prosessen er i praksis skal belyses her.

Tabell 12 under viser kommisjonens saksbehandlingstid ved de forkastede begjæringene. Tallene er rundet av til nærmeste måned.

Tabell 12: Tid fra mottatt til avgjort begjæring

>3 md.	4-6 md.	7-9 md.	10-12 md.	13-16 md.	17-20 md.	21-24 md.	2 år <	Totalt
5	20	20	11	11	2		2	71 ¹⁵⁰

I gjennomsnitt tok det ca. ni måneder fra kommisjonen mottok en begjæring til avgjørelse om å forkaste den forelå.

¹⁴⁸ Fra GK-2012-10. Begrunnelsen er fullstendig sitert.

¹⁴⁹ Ot.prp.nr.70 (2000-2001) s. 37.

¹⁵⁰ GK-2012-89 er tatt ut fordi den manglet opplysninger om når begjæringen innkom.

I 66 av avgjørelsene har kommisjonen henvendt seg til påtalemyndigheten for å motta straffesaksdokumentene. Det antas at noe tid går med til dette. I fem av sakene besatt kommisjonen allerede straffesaksdokumentene. I tre av disse gikk det likevel 14 måneder fra mottatt begjæring til avgjørelse forelå. I de to siste sakene gikk det 8 og 15 måneder. Det gikk altså ikke kortere tid der kommisjonen slapp å vente på straffesaksdokumentene, snarere var tendensen motsatt.

De to avgjørelsene med kortest saksbehandlingstid, var GK-2012-56 (2 måneder og 2 dager) og GK-2012-71 (2 måneder og 16 dager). Det kan reises spørsmål om disse sakene skilte seg ut ved å være spesielt «lite krevende». Førstnevnte sak gir imidlertid ikke et slikt inntrykk. Domfelte var dømt for voldtekt til fengsel i 2 år og 8 måneder. Han var representert ved advokat, og saken ble behandlet av en samlet kommisjon. Det fremgår ikke at veiledning fra kommisjonens side ble gjennomført, hvilket kan utgjøre et tids- og arbeidsbesparende moment. Straffesaksdokumentene ble imidlertid innhentet, slik at ingen tid ble spart inn på dette. Det skrives at kommisjonen ikke fant grunn til å foreta undersøkelser, og at saken var tilstrekkelig opplyst ut fra straffesaksdokumentene og «dokumentene i gjenåpningssaken». Begjæringen oppfattes ikke dit hen at det var spesielt få påstander å ta stilling til. Begrunnelsen var heller omfattende, og viste blant annet til en vedlagt medisinsk sakkyndig rapport. Kommisjonens vurderinger var heller ikke uvanlig knappe i omfang, selv om bare ett grunnlag for gjenåpning drøftes (§ 391 nr. 3).

I den andre saken med kortest saksbehandlingstid ble domfelte idømt betinget fengsel i 120 dager for brudd på merverdiavgiftsloven og regnskapsloven.¹⁵¹ Av momenter som potensielt forkorter saksbehandlingstiden nevnes at avgjørelsen ble fattet av kommisjonslederen alene, og at det ikke ble foretatt undersøkelser. Det kan imidlertid ha vært tidsforlengende at et møte med domfelte og hans samboer ble gjennomført, og at straffesaksdokumentene ble innhentet. Domfeltes og kommisjonsleders begrunnelser indikerer imidlertid at saken ikke bød på kompliserte og tidkrevende avveielser. Domfeltes anførsler ble kort gjengitt i tre punkter: Han var psykisk nedbrutt, hans ekskone var den egentlig ansvarlige for lovbruddet, og politiet hadde etterforsket dårlig. Første og siste påstand ble kort avfeid fordi de ikke kunne henføres under noen gjenåpningsbestemmelse. Det ble videre kort fastslått at gjenstående anførsel ble ansett

---

¹⁵¹ GK-2012-71.

som endret forklaring, og da det ikke fantes andre «omstendigheter eller øvrige opplysninger som støtter As endrede forklaring», var dette heller ikke et forhold som gjorde det tvilsomt at dommen var riktig.

Sakene som tok lengst tid å avgjøre, var GK-2010-46 (2 år og 7 måneder) og GK-2010-22 (2 år og 3 måneder). I førstnevnte sak var domfelte dømt til fengsel i 60 dager hvorav 15 dager betinget, for grovt uaktsom overtredelse av regnskapslovgivningen ved unnlatt regnskapsføring. Av tidsbesparende momenter kan nevnes at veiledningssamtale ikke ble gjennomført og at kommisjonsleder fattet avgjørelsen alene. På den annen side sendte domfelte inn minst to skriv, nye rapporter og en dom. I tillegg til straffesaksdokumentene, ble ytterligere to dommer om en annen person i samme sakskompleks innhentet. Sakens faktum og domfeltes anførsler antyder at kommisjonen ble tilsendt et omfattende materiale, blant annet månedlige regnskapsrapporter. Gjennomgangen av dokumentene kan således ha vært tidkrevende. Ellers kan det bemerkes at kommisjonsleders begrunnelse verken er spesielt lang eller preget av inngående overveielser.

Den andre saken som trakk lengst ut i tid, GK-2010-22, gjaldt også økonomisk kriminalitet. Lagmannsrettens avgjørelse i saken viser at domfelte var tiltalt for totalt tolv forhold.¹⁵² Forholdene gjaldt domfeltes engasjement i flere enn fire selskaper. Saksforholdet var komplisert, og domfeltes begrunnelse for gjenåpningsbegjæringen fremsto som omstendelig. Av disse grunner kan det ha tatt tid å sette seg tilstrekkelig inn i saken til å fatte avgjørelse.

De to forkastede sakene det tok lengst tid å avgjøre har til felles at kommisjonen trolig ble forelagt et omfattende materiale. Begge saker dreier seg også om selskapsdrift. At saksbehandlingen her trakk ut, skyldes trolig ikke at overveielsene var tidkrevende, men at det tok å sette seg tilstrekkelig inn i saksforholdene.

De to sakene med kortest saksbehandlingstid, har ikke like påfallende fellestrekk. Det må imidlertid nevnes at saksbehandlingstiden kan være avhengig av kommisjonens kapasitet, slik at sakenes art ikke nødvendigvis er avgjørende.

---

¹⁵² LF-2009-27100.

12.2 Beslutningstaker

Kommisjonsleders og nestleders adgang til å fatte forkastingsavgjørelse alene benyttes i stor grad. I elleve av 72 saker tok kommisjonen samlet avgjørelsen om å forkaste begjæringen. I 48 saker avgjorde kommisjonens leder dette alene, mens de resterende 13 sakene ble forkastet av nestlederen. Av de 72 forkastede begjæringene ble altså 15 % avgjort av hele Gjenopptakelseskommisjonen. Det bemerkes at det som forventet ikke var dissens i noen av sakene.¹⁵³

12.3 Undersøkelser

Kommisjonens ansvar for sakens opplysning i § 398 (1) forutsetter at det foretas undersøkelser ved behov.¹⁵⁴ Etter §§ 398a og 398b er mange virkemidler tilgjengelige ved slike undersøkelser. Felles for sakene som forkastes er at de anses «åpenbare», slik at det ofte anses målløst å bruke ressurser på å opplyse sakene ytterligere. Dette avsnittet studerer omfanget av kommisjonens undersøkelser i de forkastede sakene.

Som det fremgår i avsnitt 11 ble straffesaksdokumentene innhentet i alle saker, enten ved den aktuelle begjæringen eller ved behandling av tidligere begjæring i samme sak. Materiell domfelte selv sender inn, blir også undersøkt.¹⁵⁵ Tabell 13 under fremstiller kommisjonens undersøkelser utover dette. Ettersom veiledningssamtaler med domfelte også kan bidra til sakens opplysning inntas også denne informasjonen.

Opplysninger om foretatte undersøkelser fremgår av venstre kolonne i tabellen. Øverste rad angir hvorvidt kommisjonen har gjennomført samtale med domfelte i inneværende eller tidligere sak. Raden under sorterer tilfeller det det fremgår eksplisitt at domfelte oppfordret kommisjonen om å foreta undersøkelser, og der det ikke var informert om at en slik oppfordring var gitt.

---

¹⁵³ Se avsnitt 5.3.

¹⁵⁴ Se avsnitt 5.2.3 og 5.2.4.

¹⁵⁵ Se for eksempel GK-2011-54, der innsendt lydopptak var blitt gjennomgått.

Tabell 13: Kommisjonens undersøkelser av sakene

	Samtale gjennomført ¹⁵⁶		Samtale ikke gjennomført ¹⁵⁷		Totalt
	Bedt om undersøkelse	Ikke bedt om undersøkelse ¹⁵⁸	Bedt om undersøkelse	Ikke bedt om undersøkelse ¹⁵⁹	
Fremgår ingen informasjon om undersøkelser		16		17	33
Undersøkelser ikke foretatt ¹⁶⁰	7	12	2	13	34
Eksisterende dokumenter innhentet	1 ¹⁶¹			2	3
Forsøkt vitne-avhør	1				1
Totalt	9	28	2	32	71

Tabellen inneholder kun 71 saker. Dette skyldes at GK-2012-11 er tatt ut av statistikken fordi opplysningene her var uklare. Saken gjaldt dom på 45 dagers fengsel for legemsbeskadigelse. Domfelte mente han handlet i nødverge og ønsket at kommisjonen skulle avhøre et vitne. Domfeltes anmodning kommenteres ikke i realitetsdrøftelsen, men innledningsvis bemerkes følgende: «Straffesaksdokumentene har vært innhentet fra politiet. Kommisjonens utreder har hatt samtale med domfelte og supplert med andre mindre ting kommisjonen har gjort». Ut-sagnet kan vanskelig tolkes dit hen at det er foretatt avhør av det påberopte vitnet. I det hele tatt er det vanskelig å utlede om det er foretatt ytterligere undersøkelser, og i tilfelle hvilke.

---

¹⁵⁶ Ved aktuell eller tidligere sak.

¹⁵⁷ Eller det det ikke fremgår opplysninger om dette.

¹⁵⁸ Eller der det ikke fremgår opplysninger om dette.

¹⁵⁹ Eller der det ikke fremgår opplysninger om dette.

¹⁶⁰ Det det fremgår at beslutningstaker fant saken tilstrekkelig opplyst og det ikke opplyses om undersøkelser.

¹⁶¹ GK-2011-148. Kommisjonen ble anmodet om å foreta vitneavhør. Anmodningen ble ikke etterkommet, men en dommerforsikring ble imidlertid innhentet.

I tre saker foretok kommisjonen undersøkelser ved å innhente dokumenter.¹⁶² Dette gjaldt henholdsvis dommer angående en annen person dømt i samme sakskompleks, kjennelser fra tidligere gjenåpningsbegjæringer, og én dommerforsikring.

Tabellen indikerer at i 67 av 71 forkastede saker ble det ikke foretatt andre undersøkelser enn innhenting av straffesaksdokumenter og gjennomgang av domfeltes innsendte materiale. I 33 av disse sakene var det ikke eksplisitte opplysninger om hvorvidt undersøkt var foretatt. Det antas at det ville vært nedfelt i avgjørelsen såfremt dette var gjort.

I 34 saker var det imidlertid skrevet uttrykkelig at undersøkelser ikke var ansett nødvendig. Formuleringene lød for eksempel: «Kommisjonslederen har funnet saken tilstrekkelig opplyst. Saken avgjøres på bakgrunn av straffesaksdokumentene, dokumentene i gjenåpningssaken og opplysningene som framkom under samtalen med A»,¹⁶³ eller bare «Kommisjonslederen finner saken tilstrekkelig opplyst».¹⁶⁴

I elleve av sakene har domfelte eksplisitt anmodet kommisjonen om å foreta undersøkelser. I ett av tilfellene forsøkte kommisjonen å få tak i vitnet som var påberopt, men uten hell. I de øvrige sakene ble undersøkelser ikke iverksatt, og dette var alltid kort begrunnet. To saker kan tjene som eksempler på at kommisjonen forkaster saken uten å foreta ytterligere utredninger selv når dette er etterspurt.

I GK-2011-132 ble domfelte idømt bot med subsidiær fengselsstraff etter en bilkollisjon. Han mente han ikke hadde skyld i kollisjonen, og påsto i den forbindelse: «Det er et vitne i saken som ikke har blitt avhørt. Vitneforklaring fra dette vitnet ligger vedlagt begjæringen». Kommisjonens nestleder respons var at «ettersom det skriftlige vitneprovet ut fra sitt innhold verken ville vært egnet til å påvirke bevisvurderingen og utfallet av straffesaken eller kan bidra til gjenåpning, har det ikke vært nødvendig for kommisjonen å avhøre vitnet».

---

¹⁶² GK-2010-46, GK-2011-24, GK-2011-148.

¹⁶³ GK-2011-175 og lignede i GK-2012-4.

¹⁶⁴ For eksempel GK-2011-152.

GK-2012-41 gjaldt seksuelle overgrep mot datter. Her ba domfelte kommisjonen om å avhøre fornærmede og flere andre vitner, hvorpå kommisjonen vurderte dette, men kom til at «de påberopte vitnene - blant annet på grunn av sakens art - ikke kan belyse saken direkte.» Domfelte ønsket videre å ta en løgndetektortest, men også dette ble avvist ettersom «[E]n slik test kan [] ikke fremlegges som bevis i en straffesak, jf. Rt-1996-1114, og kan dermed heller ikke benyttes som bevis i en gjenåpningssak, jf. Rt-1997-689 og Rt-1997-1145».

13 Forkastingsavgjørelsen

13.1 Forkastingsgrunnlag

Det skal nå kartlegges hvilket av de tre forkastingsgrunnlagene i § 397 (3) avgjørelsene hjemles i. De tre alternativene er at begjæringen gjelder en avgjørelse som etter sin art ikke kan gjenåpnes (1. pkt. 1. alt.), at den ikke inneholder noe lovlig gjenåpningsgrunn (1. pkt. 2. alt.) eller at den av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem (2. pkt.).¹⁶⁵

Ingen av de gjennomgåtte sakene spesifiserer hjemmelen ned til bestemmelsens punktum. Det mest spesifikke grunnlaget som oppgis er «straffeprosessloven § 397 tredje ledd», og noen ganger er ikke engang paragrafen nevnt i avgjørelsen. Grunnlaget utledes derfor fra sakene i sin helhet og en vurdering av hvilke grunnlag forkastingene *kan* henføres under på bakgrunn av redegjørelsen i avsnitt 5.1 med underpunkter.

Med tre unntak er alle de 61 sakene avgjort av kommisjonens leder eller nestleder forkastet med den slutning at begjæringen «åpenbart ikke kan føre frem, jf. straffeprosessloven § 397 tredje ledd». Ordet «åpenbart» i sammenheng med en henvisning til bestemmelsen, gjør det nærliggende å anta at sakene ble forkastet etter 2. pkt. Antakelsen underbygges også av at alle avgjørelsene er begrunnet utover det som kreves ved forkasting etter 1. pkt. § 397 (3) i.f.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Se avsnitt 5.1.

¹⁶⁶ Se avsnitt 5.4.

Det første unntaket er GK-2012-71, der slutningen lyder: «Kommisjonens leder finner etter dette at begjæringen skal forkastes, jf. straffeprosessloven § 397 tredje ledd».¹⁶⁷ Domfeltes anførsler var knappe, og det kan diskuteres om kommisjonslederen her mente å forkaste saken etter § 397 (3) 1 pkt. 2. alt. Anførsleane innebar imidlertid endret forklaring fra domfelte, som ifølge kommisjonsleder etter en konkret vurdering kan kvalifisere som en «ny omstendighet» etter § 391 nr. 3. Dermed inneholdt begjæringen en grunn som «kan» føre til gjenåpning, og forkastingsgrunnlaget i § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. er dermed uanvendelig. Også denne saken må således ha blitt forkastet etter 2. pkt.

Det andre og tredje unntaket er GK-2011-20 og GK-2011-41, som er forent i samme avgjørelse. Her avsluttes avgjørelsen med at kommisjonsleder bemerker at «begjæringene ikke inneholder noen grunner som etter loven kan føre til gjenåpning og at de åpenbart ikke kan føre frem, jf. straffeprosessloven § 397 tredje ledd». Både 1. pkt. 2. alt. og 2. pkt. lå således til grunn for avgjørelsen.

I samtlige saker avgjort av kommisjonsleder eller nestleder hjemles forkastingen således i § 297 (3) 2. pkt.

I de elleve sakene som ble avgjort av en samlet kommisjon, blir § 397 (3) overhodet ikke nevnt i avgjørelsene. Det er likevel på det rene at de ble forkastet, og ikke «ikke tatt til følge». Dette utledes av at formuleringen «Begjæring om gjenåpning i sak nr. [...] forkastes» avslutter alle sakene. Der en begjæring derimot *ikke tas til følge* avsluttes saken med «Begjæring om gjenåpning i sak nr. [...] tas ikke til følge».¹⁶⁸

At avgjørelser etter § 397 (3) tas av leder eller nestleder er en «kan»-regel, og bestemmelsen gir således også forkastingshjemmel for en samlet kommisjon. Det bemerkes for øvrig at det ikke finnes noen annen uttrykkelig forkastingshjemmel enn § 397 (3) som kommisjonen kan basere konklusjonen på.

---

¹⁶⁷ Saken skiller seg også ut på andre måter, se avsnitt 12.1.

¹⁶⁸ Se for eksempel GK-2013-14, GK-2012-164, GK-2011-35 og GK-2010-34.

At kommisjonen ikke anser det påkrevet å nevne § 397 (3) når den forkaster en sak, kan ha sammenheng med at de øvrige slutningstypene ikke krever hjemmel. Det finnes ingen bestemmelse som eksplisitt tillater kommisjonen å *ikke ta til følge* en begjæring, denne adgangen følger forutsetningsvis av § 399 og hele gjenåpningsordningen for øvrig. En beslektet forutsetning om at selve konklusjonstypen ikke må hjemles når kommisjonen fatter avgjørelser, kan tenkes å ligge til grunn. Funksjonen til § 397 (3) blir da ikke å hjemle at begjæringen forkastes uten nærmere behandling, men at avgjørelsen tas av leder eller nestleder.

Som det vil fremgå nedenfor er § 397 (3) 2. pkt. det anvendelige rettsgrunnlaget også i alle sakene kommisjonen samlet har forkastet. Kravene til sakens opplysning, kontradiksjon, veiledning og begrunnelse er i utgangspunktet de samme for disse avgjørelsene som for avgjørelser som ikke tas til følge.¹⁶⁹ Dette kan også tenkes å ligge til grunn for at det ikke anses nødvendig å oppgi hjemmel. Imidlertid hjemler § 397 (3) 2. pkt. forkasting «uten nærmere behandling». Er behandlingen snau, kan det argumenteres for at domfelte bør bli informert om rettsgrunnlaget for dette. Det kan hevdes at domfelte også bør orienteres om at avgjørelsen var åpenbar, i det minste slik at forkastingshjemmelen oppgis.

Så til at § 397 (3) 2. pkt. var det anvendelige forkastingsgrunnlaget når kommisjonen samlet forkastet sakene. I samtlige avgjørelser påberoper domfeltes seg en grunn som kan føre til gjenåpning, men kommisjonen fant etter en rettslig vurdering at saken ikke skulle gjenåpnes. Avgjørelsene begjæringene gjaldt var også av en slik art at de kunne gjenåpnes. Derfor kan det legges til grunn også disse sakene ble forkastet fordi de av andre grunner åpenbart ikke kunne føre frem. Det ville for øvrig vært i disharmoni med ressurshensynet om saker som forkastes på de «formelle» grunnlag i 1. pkt. ble avgjort av hele kommisjonen.

Etter dette er samtlige 72 analyserte saker, forkastet fordi de «av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem», jf. § 397 (3) 2. pkt.

Dette betyr imidlertid ikke at § 397 (3) 1. pkt. bare har teoretisk betydning. Ifølge kommisjonens årsrapport ble det mottatt 22 begjæringer i 2012 som falt utenfor kommisjonens mandat. Som eksempel nevnes begjæringer om gjenåpning av henlagte saker, utenlandske dommer,

---

¹⁶⁹ Se avsnitt 5.2 og 5.4.

vedtatte forelegg og begjæringer fremsatt av andre enn sakens parter. De tre første eksemplene faller innenfor ordlyden i § 397 (3) 1. pkt. 1 alt., og det siste under § 397 (3) 2. pkt. – begjæringene oppfylte altså vilkårene for forkasting. Kommisjonen skriver at disse sakene ble avsluttet uten realitetsvurdering, men bruker imidlertid ikke betegnelsen «forkastet». I tabellen over innkomne begjæringer og avsluttede saker i 2012, fremkommer de 22 sakene i kolonnen «Avvist div./anmodning om info». Kommisjonen har således avsluttet slike begjæringer med en «avvisning». Avvisningene er slått sammen med anmodninger om informasjon, og saker der domfelte trakk begjæringen.¹⁷⁰ Årsrapporten gir ikke opplysninger om hvor mange av de 22 sakene som ble forkastet. Slike saker publiseres heller ikke.¹⁷¹

At de «avviste» begjæringene adskilles fra andre forkastede saker, er blitt kritisert fordi det kan «virke misvisende».¹⁷² Når de avviste sakene slås sammen med trukkede begjæringer og informasjonsanmodninger, avskjæres også muligheten til å tallfeste forkastningene. Kommisjonen på sin side opplyser at kategoriene oppstilles slik for å markere at det er forskjell på disse sakene og de sakene som forkastes med hjemmel i § 397 (3) 2. pkt. Bakgrunnen er at de sistnevnte sakene blir realitetsvurdert og begrunnet i motsetning til begjæringer som forkastes etter § 397 (3) 1. pkt., som umiddelbart blir silt ut på formelt grunnlag.¹⁷³

Selv om det ikke er mulig å tallfeste antall begjæringer som er forkastet etter § 397 (3) 1. pkt., kan det slås fast at 2. pkt. var grunnlaget for majoriteten av forkastingsavgjørelsen i 2012. Disse utgjorde minst de 72 analyserte sakene, og forkasting etter 1. pkt. utgjorde maksimalt 22 saker.

To spørsmål oppstår etter det som nå er sagt. For det første sorterer årsrapporten forkasting av begjæringer fremsatt av en som ikke er part, inn i kategorien av saker som er «avvist». Det er opplyst at disse forkastes etter § 397 (3) 1. pkt.¹⁷⁴ Det kan imidlertid vanskelig sies at lovens ordlyd i § 397 (3) 1. pkt. dekker disse tilfellene.¹⁷⁵ En analogisk anvendelse av regelen er

---

¹⁷⁰ Gjenopptakelseskommisjonen (2012a) s. 5.

¹⁷¹ Kjærheim (2013a).

¹⁷² Arbeidsgruppen for etterkontroll av Gjenopptakelseskommisjonen (2012) s. 81.

¹⁷³ Kjærheim (2013b).

¹⁷⁴ Kjærheim (2013b).

¹⁷⁵ Se avsnitt 5.1.

imidlertid hensiktsmessig ut fra betraktningene i forarbeidene til begrunnelsesregelen i § 397 (3) i.f.¹⁷⁶ Det er grunn til å la begrunnelsesregelen gjelde også for avgjørelser som forkaster begjæringen fordi den ble fremmet av en «ikke-part». Slike avgjørelser tas på formelt grunnlag og en utførlig begrunnelse er ikke nødvendig.

For det andre kan det stilles spørsmål ved den praktiske nytteverdien av regelen i § 397 (3) 1. pkt. 2 alt. Slik statistikken i årsrapporten og de publiserte avgjørelser tolkes, er bare to begjæringer forkastet i 2012 fordi den ikke inneholdt noen lovlig gjenåpningsgrunn.¹⁷⁷ Avgjørelsen av disse to sakene ble også hjemlet i 2. pkt. Dette kan tolkes som et tegn på at kommisjonen utøver sin veilednings og opplysningsplikt så samvittighetsfullt at det letes helt til det fremkommer omstendigheter som *kan* henføres under §§ 390-392. Et annet alternativ er at alle begjæringer avgjort i 2012 faktisk inneholdt en lovlig gjenåpningsgrunn, slik at de ikke *kunne* forkastes etter § 397 (3) 1. pkt. 2. alt.

I noen saker gis det inntrykk av at det kunne vært aktuelt å hjemle avgjørelsen i 1. pkt. 2. alt. I GK-2011-87 uttales det for eksempel: «De forhold som A tar opp er [] allerede vurdert av retten og representerer ikke noe nytt i saken, som er det sentrale inngangsvilkåret etter strpl. § 391 nr 3. [...] De anførslene som ikke direkte er fremsatt i ankeerklæringen, gjelder feil under etterforskningen, mangelfull ankeadgang og feil ved forsvaret. Hjemlene for gjenåpning i strpl. §§ 390 - 392 omfatter andre forhold enn dette. [...] Begjæringen kan derfor ikke føre fram». Begjæringen ble er imidlertid ikke forkastet fordi den ikke inneholdt noen lovlig gjenåpningsgrunn, men fordi den «åpenbart ikke [kunne] føre fram».¹⁷⁸

13.2 Vurderte gjenåpningsvilkår

I samtlige avgjørelser tar beslutningstaker for seg en eller flere av gjenåpningsvilkårene i §§ 390-392 som et ledd i begrunnelsen for hvorfor begjæringen forkastes. Temaet i det følgende er hvilke av gjenåpningsgrunnlagene som drøftes i de analyserte sakene.

---

¹⁷⁶ Se avsnitt 5.4

¹⁷⁷ GK-2011-20 og GK-2011-41.

¹⁷⁸ Se også GK-2011-143.

Tabell 14 under viser hvor mange ganger hvert gjenåpningsvilkår ble drøftet til sammen i de 72 gjennomgåtte sakene.

Tabell 14: Antall drøftelser av hver gjenåpningshjemmel

Gjenåpningsgrunnlag	Vurdert i antall saker
§ 390	2
§ 391 nr. 1	30
§ 391 nr. 2	3
§ 391 nr. 3	51
§ 392 (1)	6
§ 392 (2)	58
Totalt	150

Som tabellen viser er det flere enn 72 drøftelser. Dette skyldes at flere gjenåpningsgrunnlag gjerne vurderes i hver avgjørelse. Klart oftest drøftes § 391 nr. 3 og § 392 (2), henholdsvis i 51 og 58 av 72 saker. Sjeldnest drøftes § 390, dette grunnlaget er bare tatt opp i to saker.

Tabell 15 under viser hvilke kombinasjoner av gjenåpningsgrunnlag som ble drøftet og hvor ofte hver kombinasjon forekom.

Tabell 15: Kombinasjoner av gjenåpningsgrunnlag som drøftes i sakene

Kombinasjoner	Antall saker
§§ 391 nr. 3 og 392 (2)	17
§§ 391 nr. 1 og 392 (2)	7
§§ 391 nr. 1 og 391 nr. 3	4
§ 391 nr. 3	7
§§ 391 nr. 3, 392 (1) og 392 (2)	3
§§ 391 nr.1, 391 nr. 3 og 392 (2)	18
§§ 390, 391 nr. 2, 391 nr. 3 og 392 (2)	1
§ 392 (2)	10
§§ 391 nr. 2 og 392 (2)	1
§§ 391 nr. 1, nr. 2 og nr.3, 392 (1) og (2)	1
§ 392 (1)	2
§ 390	1
Totalt	72

De to vanligste kombinasjonene var §§ 391 nr.1, 391 nr. 3 og 392 (2) og §§ 391 nr. 3 og 392 (2), som til sammen forekom i 35 av 72 saker. Den bestemmelsen som er hyppigst drøftet som eneste grunnlag er § 392 (2).

Som nevnt i avsnitt 9.2 hender det at domfelte påberoper seg et bestemt rettsgrunnlag for gjenåpning. Tabell 16 under viser hvilke grunnlag som ble drøftet i avgjørelsene sett i sammenheng med de påberopte grunnlag.

Tabell 16: Beslutningstakers drøftelser av de anførte grunnlag

Påberopt grunnlag	Drøftet kun det anførte	Drøftet § 391 nr. 1 i tillegg	Drøftet § 392 (2) i tillegg
§§ 391 nr. 3 og 392 (2)	3	1	
§ 391 nr. 3	2	2	1
§§ 392 (1), (2) og 391 nr. 3	1		
§§ 390, 391 nr. 2 og nr. 3 og 392 (2)	1		
§ 392 (1)	1		
§ 392 (2)	1		
§§ 391 nr. 1 og nr. 3.			1

Tabellen viser at beslutningstaker ikke alltid forholder seg utelukkende til de anførte rettsgrunnlag. Som det fremgår i avsnitt 5.4 behøver ikke avgjørelsens begrunnelse å berøre alt som påberopes. Likevel hendte det aldri at beslutningstaker unnlot å drøfte en anført gjenåpningshjemmel.

13.3 Begrunnelsene

Etter § 397 (3) skal forkastingsavgjørelser etter 2. pkt. begrunnes etter reglene om kjennelse. Forkastingsavgjørelser etter 1. pkt. kan nøye seg med en henvisning til § 397 (3).¹⁷⁹ Dette avsnittet handler om innholdet av avgjørelsene, nærmere bestemt redegjørelsen for faktum og begrunnelsen for utfallet, herunder tolkingen av lovreglene og subsumsjonen.

Saker som forkastes etter § 397 (3) 1. pkt. er som nevnt ikke publiserte, og begrunnelsene her analyseres derfor ikke. Det er imidlertid opplyst at i disse tilfellene mottar den som har henvendt seg til kommisjonen et brev med en kortfattet begrunnelse for hvorfor kommisjonen ikke kan behandle henvendelsen og hvis mulig en veiledning om hvilket organ som eventuelt vil være rett adressat for henvendelsen.¹⁸⁰ Det antas derfor at begrunnelsene for saker som forkastes etter § 397 (3) 1. pkt. går utover lovens minstekrav.

¹⁷⁹ Jf. § 52. Se avsnitt 5.4.

¹⁸⁰ Kjærheim (2013b).

De saker som forkastes etter § 397 (3) 2. pkt. skal inneholde grunner, hvilket innebærer at sakens fakta og rettsanvendelsen minimum skal oppgis.¹⁸¹ Dette er gjort i større eller mindre grad i alle avgjørelsene.

Sakens faktum fremkommer enten ved at tiltalen gjengis i kombinasjon med en henvisning til dommen og/eller en gjenfortelling av saksforholdet. Dessuten gjøres det rede for saksgangen i domstolene og resultatene her.

Når det gjelder fastlegging og tolking av bestemmelsene, har kommisjonen utviklet et sett med standardiserte tekster som ofte gjentas i de 72 sakene. De standardiserte tekstene forekommer i innledningen og avslutningen av beslutningstakers vurderinger, samt ved fastleggingen av innholdet i hvert gjenåpningsvilkår. Tabell 17 under viser forekomster av likelydende formuleringer i innledningen av beslutningstakers vurderinger.

Tabell 17: Forekomster av en bestemt tekst (standardformuleringer)

Standardformuleringer	Leder/nestleder (Av 61 saker)	Samlet kommisjon (Av 11 saker)	Totalt
1: Om når en sak kan forkastes - § 397 (3)	55		55
2: Om når en sak kan gjenåpnes - § 389	57	11	68
3: Om kommisjonens mandat	57	10	67
4: De aktuelle gjenåpningshjemler	40	5	45
Ingen standardisert innledning	4 ¹⁸²		4

I de 61 sakene forkastet av leder eller nestleder, viser tabellen følgende: I 55 av sakene innledes vurderingene med en likelydende presentasjon av § 397 (3). I 57 saker uttales det deretter at det «følger av straffeprosessloven § 389 første ledd at en sak som er avgjort ved rettskraftig dom, etter begjæring av en part kan gjenåpnes når vilkårene i §§ 390 - 393 foreligger». Deretter følger som regel noen ord om at kommisjonens ikke er en ankeinstans, og kan ikke overprøve domstolene. I 40 saker nevnes deretter de aktuelle vilkår for gjenåpning på omtrent tilsvarende måte.

---

¹⁸¹ Se avsnitt 5.4.

¹⁸² GK-2011-10, GK-2011-121, GK-2011-132, GK-2011-151.

Der kommisjonen samlet forkastet begjæringene, ble formulering nr. 2 i tabellen alltid brukt, og i ti av elleve saker fulgte deretter formulering nr. 3 om kommisjonens mandat. Disse sakene innleder imidlertid aldri vurderingen med å fastlegge når en sak kan forkastes, og § 397 (3) nevnes ikke.¹⁸³

Fire saker utelater de nevnte standardformuleringene. Blant disse ble begjæringen behandlet i GK-2011-121 avfeid etter en kort drøftelse av ett gjenåpningsgrunnlag, og saken bærer således preg av å ha vært meget åpenbar. De øvrige tre sakene er generelt mindre preget av standardformuleringer gjennom hele avgjørelsen.

Det bemerkes at det nærmere innholdet av ordet «åpenbart» i § 397 (3) 2. pkt. ikke ble fastlagt i noen av avgjørelsene. Formulering nr. 1 i tabellen gjengir bare lovens ordlyd.

Når det gjelder drøftelsene av gjenåpningsvilkårene, har hvert sitt vilkår også en standardisert tekst som tolker og utfyller regelen. Tekstene inkluderer noe ordlydstolking, samt Høyesteretts og/eller forarbeiders uttalelser om regelens innhold. En tabell over hvorvidt disse standardformuleringene benyttes hver gang hvert gjenåpningsvilkår trekkes inn i begrunnelsen utelates. Etter gjennomgangen av sakene kan det imidlertid konstateres at standardformuleringer dominerer også ved fastleggingen av gjenåpningsvilkårenes innhold.

Etter at regelen er fastlagt, anvendes den på sakens faktum. Det er vanskelig å avgjøre om det er knyttet bemerkninger til samtlige av domfeltes påberopte grunner i alle saker. Dels fordi domfeltes fulle begrunnelse trolig ikke alltid gjengis, og dels fordi det går ut over oppgavens tidsramme å analysere dette. I noen avgjørelser uttales det imidlertid at begrunnelsen ikke besvarer alle anførsler. I GK-2012-11 uttales det således at «samtlige av domfeltes anførsler er vurdert, selv om ikke alle enkeltheter er kommentert særskilt».

I noen saker var subsumsjonen var så kortfattet at det kan stilles spørsmål ved hensiktsmessigheten av å trekke inn regelen overhodet. Ett eksempel gir GK-2011-37, der den fulle subsumsjonen under § 392 (2) lød: «Etter en samlet vurdering av det som er påberopt - sammenholdt med øvrige opplysninger i saken - finner kommisjonens leder ikke at det foreligger slike

---

¹⁸³ Se avsnitt 13.1 om at § 397 (3) ikke nevnes i saker avgjort av kommisjonen samlet.

særlige forhold i saken, verken isolert eller samlet, som gjør det tvilsomt om dommen er riktig. Vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 392 annet ledd er etter dette ikke oppfylt». I avgjørelsen var riktignok §§ 391 nr. 1 og nr. 3 også drøftet hvorunder domfeltes anførsler ble trukket inn, men dette gir ikke større grunn til å nevne § 392 (2) uten konkret å anvende regelen på sakens faktum. Et annet eksempel på en kortfattet subsumsjon, er drøftelsen under § 392 (2) i GK-2011-5. Videre kan GK-2012-85 nevnes – av totalt 22 linjer under overskriften «Kommisjonens leders vurderinger», er kun 4 av dem unike for denne avgjørelsen – resten er standardformuleringer.

14 Oppsummering og refleksjoner

Det var forventet at opprettelsen av Gjenopptakelseskommisjonen ville medføre flere «urealistiske begjæringer». ¹⁸⁴ Hensynet bak adgangen til å forkaste saker etter § 397 (3) er at kommisjonen ikke skal bruke unødvendige ressurser på å behandle slike begjæringer. Kommisjonen kan således forkaste en sak uten å foreta ytterligere undersøkelser når den anses tilstrekkelig opplyst. Avgjørelsen kan tas av kommisjonsleder eller nestleder. Selv om saken ligger an til å bli forkastet, skal den domfelte imidlertid gis veiledning ved behov.

I alle de forkastede sakene analysert i denne oppgaven har kommisjonen foretatt ytterligere undersøkelser ved å innhente straffesaksdokumentene. Der domfelte ikke hadde advokatbi-stand ble vedkommende som regel gitt veiledning. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var ca. ni måneder. Begrunnelsene i avgjørelsene var preget av standardformuleringer, men kommisjonen gikk aktivt til verks i hver sak og vurderte av eget tiltak flere mulige hjem-ler for gjenåpning. Disse momentene *kan* tolkes dit hen at sakene fikk en grundigere behand-ling enn tiltenkt. På den annen side stoppet gjerne undersøkelsene etter at straffesaksdoku-mentene var innhentet. Selv der domfelte anmodet om ytterligere undersøkelser ble dette sjel-den gjort. Dessuten ble majoriteten av sakene forkastet av kommisjonens leder eller nestleder alene.

Av de tre grunnlagene for forkasting i § 397 (3) ble 2. pkt. klart mest anvendt – begjæringene kunne «av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem». Det kan reises spørsmål om den prak-

---

¹⁸⁴ Andenæs (2009) s. 573.

tiske nytteverdien av § 397 (3) 1. pkt. 2. alt. Bestemmelsen hjemler forkasting der begjæringen inneholder «ingen grunn som etter loven kan føre til gjenåpning». Det gjennomgåtte materialet tilsier at *ingen* saker ble forkastet på dette grunnlag alene. En mulig årsak til dette kan være at gjenåpningshjemlene er så generelle i sin ordlyd at de fanger opp de fleste anførsler. For eksempel kan mange påstander sies å være «særlige forhold» som utløser en vurdering av hvorvidt forholdet kan henføres under § 392 (2).

Gjennomgangen viser etter min mening at kommisjonen ikke alltid har tolket loven etter sin ordlyd ved at den hjemler forkasting av begjæringer fremmet av en som ikke er part i saken i § 397 (3) 1. pkt., og ikke i 2. pkt. Kommisjonens tolking har imidlertid gode grunner for seg, da den tillater at slike avgjørelser kan begrunnes svært kortfattet i tråd med § 397 (3) i.f.

Gjennomgangen har også gitt et eksempel på at kommisjonen var tro mot lovens ordlyd selv der resultatet muligens ikke var så rimelig. Dette utledes av GK-2012-10 der kommisjonen anmodet påtalemyndigheten om å vurdere anke til gunst for domfelte. Dette selv om det var «åpenbart» at saken måtte forkastes fordi ingen bestemmelser tillot gjenåpning.

Det må videre bemerkes at når den samlede kommisjon fattet forkastingsavgjørelsene ble ikke § 397 (3) oppgitt som hjemmel. Bestemmelsen har således fått preg av å være en personell kompetanseregel som bare vises til når kommisjonsleder eller nestleder tar avgjørelsene alene.

En sammenligning av saker som ikke ble tatt til følge og saker som ble forkastet viste at den prosentvise andelen av de mest alvorlige sakene var mindre innenfor gruppen av saker som ble forkastet. Dette kan tyde på at terskelen for å forkaste slike saker uten nærmere behandling er høyere enn for de mindre alvorlige forholdene.

Et siste spørsmål er om begjæringene var «urealistiske». Det gikk ofte kort tid fra domsavsigelse til begjæring om gjenåpning ble fremmet – i nær halvparten av sakene gikk det mindre enn seks måneder. Dette kan tyde på at kommisjonen blir brukt som en ekstra ankeinstans. De alle fleste begjæringene gjaldt imidlertid saker som etter sin art kunne gjenåpnes og som inneholdt «grunner som etter loven kan føre til gjenåpning». Konkrete vurderinger tilsa imidlertid at det var «åpenbart» at begjæringene ikke kunne føre frem.

15 Litteraturliste

15.1 Lover

- 1887 Lov om Rettergangsmaaden i Straffesager av 1. juli 1887 nr. 5 (opphevet)
- 1902 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10
- 1915 Lov om domstolene (domstolloven) av 13. august 1915 nr. 5
- 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967
- 1981 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30
- 2001 Lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse) av 15. juni 2011 nr. 63
- 2006 Lov om endringer i straffeprosesslova m.m. (sakshandsaminga i Kommisjonen for gjenopptaking av straffesaker m.m.). av 30. juni 2006 nr. 53

15.2 Forskrifter

- 1985 Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (Påtaleinstruksen) av 28. juni 1985 nr. 1679
- 2003 Ikrafttredelse av lov av 15. juni 2001 nr. 63 om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse) og delvis ikrafttredelse av lov av 10. januar 2003 nr. 3 om endringer i straffeprosessloven mv. (erstatning etter strafforfølgning). Forskrift av 21. november 2003 nr. 1359

2006 Ikrafttredelse av lov 30. juni 2006 nr. 53 om endringer i straffeprosesslova m.m. (sakshandsaminga i Kommisjonen for gjenopptaking av straffesaker m.m.). Forskrift av 30. juni 2006 nr. 748

15.3 Forarbeider

Innst.O.nr.37 (1980-1981)	Innstilling frå justiskomiteen om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).
Innst.O.nr.114 (2000-2001)	Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse)
NUT 1969:3	Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven)
Ot.prp.nr.78 (1992-1993)	Om lov om endringer i straffeprosessloven m.v (to-instansbehandling, anke og juryordning)
Ot.prp.nr.70 (2000-2001)	Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse)
Ot.prp.nr.54 (2005-2006)	Om lov om endringer i straffeprosesslova m.m. (sakshandsaminga i Kommisjonen for gjenopptaking av straffesaker m.m.)

15.4 Praksis

15.4.1 Høyesterett

Rt. 1994 s. 1149

Rt. 1995 s. 165

Rt. 1995 s. 1372

Rt. 2000 s. 2142
Rt. 2001 s.1521
Rt. 2002 s. 557
Rt. 2003 s. 359
Rt. 2004 s. 449
Rt. 2005 s.1665
Rt. 2009 s. 1681
Rt. 2010 s. 1170
Rt. 2012 s. 519

15.4.2 Lagmannsretten

LB-2008-31771 (Borgarting)
LF-2009-27100 (Frostating)

15.4.3 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(* = ikke henvist til i teksten)

GK-2010-22
GK-2010-34
GK-2010-39
GK-2010-46
GK-2011-5
GK-2011-10
GK-2011-16
GK-2011-20 og GK-2011-41 (forent)
GK-2011-24
GK-2011-35
GK-2011-37
GK-2011-48*
GK-2011-50

GK-2011-52
GK-2011-54
GK-2011-56*
GK-2011-59
GK-2011-73
GK-2011-74*
GK-2011-77*
GK-2011-79*
GK-2011-81
GK-2011-87
GK-2011-94*
GK-2011-113*
GK-2011-114*
GK-2011-119
GK-2011-120*
GK-2011-121
GK-2011-127
GK-2011-128
GK-2011-130*
GK-2011-131*
GK-2011-132
GK-2011-134*
GK-2011-143
GK-2011-147
GK-2011-148
GK-2011-149*
GK-2011-150*
GK-2011-151
GK-2011-152
GK-2011-171*
GK-2011-174
GK-2011-175
GK-2011-176*

GK-2012-4
GK-2012-7
GK-2012-10
GK-2012-11
GK-2012-15*
GK-2012-19*
GK-2012-26*
GK-2012-33*
GK-2012-36*
GK-2012-41
GK-2012-42
GK-2012-44*
GK-2012-56
GK-2012-58
GK-2012-64*
GK-2012-65
GK-2012-71
GK-2012-72
GK-2012-83
GK-2012-84*
GK-2012-85
GK-2012-86*
GK-2012-89
GK-2012-95
GK-2012-98*
GK-2012-109*
GK-2012-122
GK-2012-125*
GK-2012-164
GK-2013-14

15.5 Juridisk litteratur

Andenæs, Johs. v/Tor-Geir Myhrer. *Norsk straffeprosess*. 4. Utg. Oslo, 2009.

Bjerke, Hans Kristian, Erik Keiserud og Knut Erik Sæther. *Straffeprosessloven: Kommentartutgave, Bind II*. 4. Utg. Oslo, 2011.

Dullum, Jane. *Justisfeil i straffesaker: En analyse av saker behandlet av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Gjenopptakelseskommisjonen) i perioden 2004-2009*. Oslo, 2010.

Eskeland, Ståle. *Reglene om gjenopptakelse*. I: Justismord og rettssikkerhet. Anders Bratholm og Ståle Eskeland (red.). Oslo, 2008. s 23-36.

Hov, Jo. *Innføring i prosess 2*. Oslo, 2010.

15.6 Rapporter

Arbeidsgruppen for etterkontroll av Gjenopptakelseskommisjonen. Etterkontroll av kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. 15. juni 2012. Utgitt av Justis- og beredskapsdepartementet. URL:

http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Rapporter/Etterkontroll_gjenopptakelse.pdf

[13.11.2013]

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Gjenopptakelseskommisjonen). Årsrapport 2012. (2012a) URL: http://www.gjenopptakelse.no/fileadmin/download/aarsrapport_2012.pdf

[13.11.2013]

15.7 Øvrige kilder

Rettsdata (2012) Gyldendal rettsdata, note 2705 til straffeprosessloven. Skrevet av Johan Øydegard, revidert av Michael Reiertsen. URL:

http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?bid=direct&s_terms=strprl&sDest=gL19810522z2D25z2EK27#gN19810522z2D25z2E2705 [13.11.2013]

Rettsdata (2010) Gyldendal rettsdata, note 249 til straffeprosessloven. Skrevet av Fredrik Bøckman Finstad. URL:

http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?bid=direct&s_terms=strprl&sDest=gL19810522z2D25z2EzA744#gL19810522z2D25z2EzA752 [13.11.2013]

Gjenopptakelseskommisjonen (2012b). Skjema for begjæring om gjenåpning. 19.3.2012.

URL:

http://www.gjenopptakelse.no/fileadmin/download/Skjema_for_begjaering_19.03.2012.pdf
[14.11.2013]

Kjærheim, Elisabeth. Administrativ nestleder i Gjenopptakelseskommisjonen. Telefonsamtale. 19. september 2013 (2013a)

Kjærheim, Elisabeth. Administrativ nestleder i Gjenopptakelseskommisjonen. Epost. 15. november 2013 (2013b)